

LUNDS
UNIVERSITET

Ett diagnosinstrument för alla?

En användarundersökning av
Klarspråkstestet för beslut

Svenska, Språk- och litteraturcentrum
Handledare: Anna W Gustafsson
Datum: 2016-05-30

Annie Nilsson
Språkkonsultprogrammet
SVEK63 Examensarbete

Sammanfattning

I det här examensarbetet undersöker jag hur väl Klarspråkstestet för beslut fungerar för personer som saknar sakkunskap men har språklig utbildning, respektive personer som har sakkunskap men saknar språklig utbildning. Det undersöktes genom att jag lät tre språkkonsultstudenter och tre kommunanställda göra Klarspråkstestet på ett beslutsförslag om bygglov, som de därefter skrev om utifrån deras testresultat. En textanalys av de olika texterna visade de kommunanställda inte gjorde lika genomgripande ändringar som språkkonsultstudenterna, och att språkkonsultstudenternas texter innehöll flera informationsfel. Av det här resultatet kan man dra slutsatsen att någon utan språklig utbildning men med sakkunskap skulle behöva introduceras för klarspråk innan testet görs, liksom någon med språklig utbildning men utan sakkunskap skulle behöva sätta sig in i ämnet först.

Under intervjuer med informanterna framkom det att de kommunanställda tyckte att testet var långt och tidskrävande. Språkkonsultstudenterna var något mer positivt inställda men kommenterade också testets längd. Studenterna ansåg även att testets förklaringar ofta är beskrivande snarare än motiverande, vilket ansågs vara ett problem.

Innehåll

<u>1</u>	<u>INLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	1
1.2	UPPSATSENS DISPOSITION	2
<u>2</u>	<u>BAKGRUND</u>	<u>3</u>
2.1	KLARSPRÅKSARBETE I OFFENTLIG VERKSAMHET	3
2.2	KLARSPRÅKSTESTET	4
2.3	MYNDIGHETSBESLUT	5
<u>3</u>	<u>MATERIAL</u>	<u>6</u>
<u>4</u>	<u>METOD OCH TEORI</u>	<u>7</u>
4.1	TIDIGARE FORSKNING OM KLARSPRÅKSTESTET	7
4.2	KLARSPRÅKSTESTET	8
4.3	TEXTANALYS	11
4.3.1	DEN TEXTUELLA STRUKTUREN	12
4.3.2	DEN IDEATIONELLA STRUKTUREN	13
4.3.3	DEN INTERPERSONELLA STRUKTUREN	13
4.4	INTERVJUER	14
4.5	METODPROBLEMATISERING	14
<u>5</u>	<u>ANALYS AV TJÄNSTESKRIVELSENA</u>	<u>16</u>
5.1	TILLTAL OCH OMTAL	16
5.1.1	DEN URSPRUNGLIGA TJÄNSTESKRIVELSE	16
5.1.2	DE KOMMUNANSTÄLLDAS TJÄNSTESKRIVELSE	18
5.1.3	SPRÅKKONSULTSTUDENTERNAS TJÄNSTESKRIVELSE	19
5.2	DISPOSITION	21
5.2.1	DEN URSPRUNGLIGA TJÄNSTESKRIVELSE	21
5.2.2	DE KOMMUNANSTÄLLDAS TJÄNSTESKRIVELSE	23
5.2.3	SPRÅKKONSULTSTUDENTERNAS TJÄNSTESKRIVELSE	23
5.3	TEXTBINDNING	25
5.3.1	DEN URSPRUNGLIGA TJÄNSTESKRIVELSE	25
5.3.2	DE KOMMUNANSTÄLLDAS TJÄNSTESKRIVELSE	27
5.3.3	SPRÅKKONSULTSTUDENTERNAS TJÄNSTESKRIVELSE	28
5.4	MENINGSBYGGNAD	29
5.4.1	DEN URSPRUNGLIGA TJÄNSTESKRIVELSE	29
5.4.2	DE KOMMUNANSTÄLLDAS TJÄNSTESKRIVELSE	30
5.4.3	SPRÅKKONSULTSTUDENTERNAS TJÄNSTESKRIVELSE	32

5.5	SAMMANFATTNING AV TEXTANALYSEN	33
6	<u>ANALYS AV INTERVJUERNA</u>	<u>34</u>
6.1	INFORMANTERNAS ÅSIKTER OM KLARSPRÅKSTESTET	34
6.2	INFORMANTERNAS REFLEXIONER KRING SINA ÄNDRINGAR	36
7	<u>DISKUSSION</u>	<u>38</u>
	<u>KÄLLFÖRTECKNING</u>	<u>41</u>

Bilagor

BILAGA I.	DEN URSPRUNGLIGA TJÄNSTESKRIVELSEN	43
BILAGA II.	HELENAS VERSION AV TJÄNSTESKRIVELSEN	45
BILAGA III.	HANNAS VERSION AV TJÄNSTESKRIVELSEN	47
BILAGA IV.	JENNYS VERSION AV TJÄNSTESKRIVELSEN	49
BILAGA V.	SALLYNS VERSION AV TJÄNSTESKRIVELSEN	51
BILAGA VI.	SIGNES VERSION AV TJÄNSTESKRIVELSEN	53
BILAGA VII.	SIMONS VERSION AV TJÄNSTESKRIVELSEN	55
BILAGA VIII.	KLARSPRÅKSTESTET FÖR BESLUT	57

1 Inledning

År 2009 stiftades språklagen (SFS 2009:600), vars elfte paragraf föreskriver att ”språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt” (Sveriges riksdag 2009). Vårdat, enkelt och begripligt är också de tre ord man brukar använda för att beskriva klarspråk. Varje arbetsplats inom den offentliga verksamheten ska därför enligt språklagen använda klarspråk i kontakten med medborgarna. Svenska myndigheter har genomfört stora klarspråkssatsningar sedan språklagen trädde i kraft – webbsidor liksom broschyrer och liknande har gjorts användarvänliga och klarspråkliga. Men hur ser det ut när enskilda myndighetsanställda ska skriva texter som riktar sig till en enskild medborgare? Vilka hjälpmedel finns?

Sedan 2002 finns Klarspråkstestet, ”ett diagnosinstrument för bedömning av kvaliteten i några vanliga texttyper hos myndigheter” (Nyström Höög, Söderlundh & Sörlin 2012 s. 23–24). Klarspråkstestet finns i tre versioner, varav en av versionerna är avsedd att användas för att bedöma kvaliteten i beslut. Det är Klarspråkstestet för beslut som jag undersöker i det här arbetet.

Det har tidigare gjorts studier där Klarspråkstestet har använts som metod för att undersöka begripligheten i myndighetstexter. Det har däremot inte gjorts några studier där man testat och jämfört hur olika grupper använder sig av testet, vad de får ut av det och hur det yttrar sig när de skriver. Jag kommer därför att undersöka hur det kan se ut när personer ur två olika grupper – kommunanställda och språkkonsultstudenter – använder Klarspråkstestet.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med mitt examensarbete är att undersöka hur väl Klarspråkstestet för beslut fungerar för personer som saknar sakkunskap men har språklig utbildning, respektive personer som har sakkunskap men saknar språklig utbildning. Den text grupperna har gjort Klarspråkstestet på är en så kallad tjänsteskrivelse – ett beslutsförslag.

Min frågeställning består av följande frågor:

- Hur skiljer sig texter som omarbetats enligt Klarspråkstestens råd åt mellan de två grupperna?
- Vad anser de kommunanställda respektive språkkonsultstudenterna om Klarspråkstestet?

1.2 Uppsatsens disposition

Resten av uppsatsen är disponerad enligt följande: I kapitel 2 presenteras bakgrunden, som innehåller en kort presentation av hur klarspråksarbete har sett ut sedan 70-talet, en presentation av Klarspråkstestet och en beskrivning av texttypen myndighetsbeslut. I kapitel 3, materialkapitlet, beskriver jag det beslutsförslag som ligger till grund för arbetet. Jag motiverar även varför undersökningen utgår från ett beslutsförslag och inte ett beslut. Kapitel 4 består av metod och teori, som man vanligtvis delar upp i två kapitel. Jag har dock valt att slå ihop metod och teori till ett kapitel eftersom man kan säga att teorin mitt arbete utgår från, klarspråk, också är en av mina metoder – Klarspråkstestet.

Resultatet är uppdelat i två kapitel. Resultatet av textanalyserna på beslutsförslaget och de olika versionerna av det ursprungliga beslutsförslaget presenteras i kapitel 5, och intervjuerna presenteras i kapitel 6. Efter de två resultatkapitlen följer kapitel 7, där jag diskuterar resultaten. Källförteckningen ligger efter diskussionskapitlet. Allra sist finns bilagorna samlade. De består av samtliga versioner av beslutsförslaget (bilaga I–VII), och Klarspråkstestet för beslut (bilaga VIII).

2 Bakgrund

I bakgrundsavsnittet redogör jag först mycket kortfattat för hur klarspråksarbetet i offentlig verksamhet har sett ut sedan 70-talet, och därefter följer ett avsnitt om Klarspråkstestet. Sist i kapitlet beskriver jag vilken funktion myndighetsbeslut har.

2.1 Klarspråksarbete i offentlig verksamhet

Klarspråk är myndighetstexter som är skrivna med ett vårdat, enkelt och begripligt språk (Institutet för språk och folkminnen 2016). Så här definierar språkrådet de tre begreppen:

Med *vårdat* språk menas att språket ska följa den officiella språkvårdens rekommendationer och kunna förstås av den enskilde. Det kräver ett *enkelt* språk, det vill säga ett språk utan svårbegripliga ord och med en enkel och tydlig grammatisk uppbyggnad. Med *begripligt* språk menas att språket ska vara anpassat så att mottagaren bör kunna förstå. Även den grafiska utformningen ska vara enkel och tydlig. (Språkrådet 2011 s. 73)

Det är den här definitionen av klarspråk jag utgår från i mitt examensarbete. Nyström Höög, Söderlundh och Sörlin (2012 s. 17–21) beskriver klarspråk som ett överordnat begrepp till den språkvård som genomförs för att underlätta kommunikationen mellan myndigheter och medborgare. Vidare beskriver de argumenten för klarspråk som både demokratiska och ekonomiska – medborgarna ska förstå det myndigheterna kommunicerar och ett begripligare myndighetsspråk sparar tid för både medborgare och myndigheter.

År 2009 trädde språklagen (SFS 2009:600) i kraft. Paragraf elva föreskriver att ”språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt” (Sveriges riksdag 2009), vilket innebär att det är lagstadgat att språket i offentlig verksamhet ska vara klarspråkligt, om man utgår från Språkrådets definition av klarspråk. Av denna lag berörs bland annat kommuner, som därför enligt lag ska skriva klarspråkliga texter. Ett brott mot språklagen kan utredas av till exempel Justitieombudsmannen, som sedan kan utfärda kritik mot den verksamhet som utretts. Det finns dock inga straffbestämmelser för brott mot språklagen (Institutet för språk och folkminnen 2015a).

Språklagens elfte paragraf har föregåtts av flera decenniers klarspråksarbete, och lagen i sin helhet har föregåtts av flertalet utredningar på området. Ehrenberg-Sundin och Sundin (2015 s. 21–23) skriver att klarspråksarbetet började på 1970-talet, då man främst arbetade med att motverka den svårlästa kanslislvenskan. Målet med klarspråksarbetet var att införa ett mer

vardagsnära myndighetsspråk. Vidare skriver författarna att mycket av kanslisvenskan har försvunnit i takt med samhällets demokratisering, och att det enkla och begripliga myndighetsspråket har blivit mer accepterat. I samband med samhällets ökande grad av specialisering inom olika fackområden har dock fackspråket fått en ökad betydelse, och språklagens tolfte paragraf skyddar svenskt fackspråk genom att föreskriva att ”Myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas” (Sveriges riksdag 2009). Ehrenberg-Sundin och Sundin (2015 s. 22) skriver att myndigheterna därför måste utgå från både den elfte och den tolfte paragrafen i språklagen, utan att paragraferna motsäger varandra. Texter med facktermer ska alltså också kunna vara skrivna på klarspråk.

Författarna skriver också om samhällets utveckling mot flerspråkighet och tillgänglighet, som de menar påverkar synen på klarspråk eftersom myndigheterna måste anpassa sin kommunikation för att kunna nå alla grupper. Det kan till exempel göras genom att texter kan behöva skrivas på andra språk eller på lättläst svenska.

2.2 Klarspråkstestet

Klarspråkstestet är ”ett diagnosinstrument för bedömning av kvaliteten i några vanliga texttyper hos myndigheter” (Nyström Höög, Söderlundh, Sörlin 2012 s. 23). Klarspråkstestet för beslut består av 31 frågor. När man har besvarat dem får man ett omdöme och tips på hur man kan bearbeta texten. Medan man genomför ett Klarspråkstest får man även förklaringar och råd på olika områden, till exempel tonen i texten och innehållet (Institutet för språk och folkminnen 2015b).

Klarspråkstestet kom till som en följd av Statskontorets rapport *På väg mot ett bättre myndighetsspråk* – i den utvärderades myndighetstexter av tre olika texttyper: broschyrer, förvaltningsbeslut och rapporter. Utifrån undersökningen av myndighetstexterna kunde man inte bara konstatera att myndighetstexterna kunde förbättras, utan också på vilka språkliga nivåer förbättringarna behövde göras. Det första Klarspråkstestet publicerades 2002 av Klarspråksgruppen på Regeringskansliets webbplats. Idag finns ett uppdaterat Klarspråkstest på Språkrådets webbplats (Nyström Höög, Söderlundh & Sörlin 2012 s. 22–24). Testet finns i tre versioner: ett för kortare texter (exempelvis beslut och brev), ett för längre texter (exempelvis rapporter) och ett förslag till klarspråkstest för domar (Institutet för språk och folkminnen 2015b). På Institutet för språk och folkminnens webbplats finns idag ingen

information om vilken Klarspråkstestets målgrupp är. I *På väg mot ett bättre myndighetspråk* beskrivs de huvudsakliga användningsområdena för det dåvarande diagnosinstrumentet så här:

Det kan fungera som hjälp för enskilda skribenter och som hjälpmedel vid skrivkurser, seminarier eller utvärderingar av texter. För den enskilde skribenten kan frågeschemat användas vid bearbetning av utkast, så att texten blir mera begriplig. Det är inte realistiskt att tro att den här typen av kontroller kan göras av varje text som skrivs, utan det blir snarare fråga om stickprovskontroller. Möjligen kan man inom enskilda myndigheter enas om en viss regelbundenhet i dessa kontroller. (Statskontoret 2001 s. 93)

Huruvida den här beskrivningen av testets användningsområden fortfarande är aktuell har jag inte hittat någon information om, men jag utgår i mitt arbete från att den åtminstone till viss del är det.

Själva testet som verktyg beskrivs utförligare under 4.1.

2.3 Myndighetsbeslut

Ett myndighetsbesluts huvudsakliga funktion är att underrätta den person eller verksamhet som beslutet berör om utgången i ett ärende. I ett beslut ska det som varit avgörande för avslaget eller beviljandet finnas redovisat, liksom vilka lagar och regler som tillämpats för att komma fram till beslutet. Myndigheten som utfärdat beslutet måste också meddela de berörda parterna om beslutet och om hur ett överklagande går till om beslutet är ett avslag. Det vanligaste är att parten meddelas skriftligen, men underrättelsen kan också ske muntligt. (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2016 s. 167–171)

Myndigheter är alltså skyldiga att meddela den enskilde om vad de beslutat i ärenden. Det gäller även för bygglovsbeslut. Eftersom kommuner lyder under språklagen måste språket i bygglovsbeslut alltså vara vårdat, enkelt och begripligt – klarspråkligt.

Den här undersökningen utgår som tidigare nämnt från ett beslutsförslag. Den här typen av beslutsförslag kallas för tjänsteskrivelser, vilket också är benämningen jag kommer att använda för den undersökta texten i fortsättningen. För en närmare beskrivning av texttypen tjänsteskrivelse, se kapitel 3.

3 Material

Jag har samlat in mitt material på Miljö- och byggförvaltningen i en medelstor kommun där det byggs mycket i förhållande till hur stor del av kommunen som är åretruntboende. Att beskriva kommunen och förvaltningen närmare skulle inte tillföra något eftersom det inte är förvaltningen eller deras arbetssätt jag undersöker.

Materialet som det här arbetet grundar sig på är inte ett beslut, utan ett beslutsförslag – en så kallad tjänsteskrivelse. Det är ordet *tjänsteskrivelse* som kommer att användas i resten av arbetet. När ordet *beslutsförslag* i fortsättningen används syftar det på själva beslutsformuleringen i tjänsteskrivelsen.

Miljö- och byggförvaltningen har behandlat det ärende jag har valt att undersöka, och kommit fram till att Miljö- och byggnämnden bör avslå bygglovsansökan. Nämnden kan fatta ett annat beslut än förvaltningen har föreslagit. I det här fallet beslutade nämnden att följa förvaltningens rekommendation.¹

En tjänsteskrivelse skickas till både den som ansökt om bygglov och till Miljö- och byggnämnden. Den sökande ges tillfälle att lämna synpunkter på beslutsförslaget och därefter fattar nämnden ett beslut. När nämnden i det här fallet fattat beslut om avslag skickades ett beslut till den sökande, men den texten är väldigt kortfattad och innehåller ingen ny information, förutom att ett beslut har tagits.

Tjänsteskrivelsen innehåller ett beslutsförslag som mottagaren ska förstå, och om beslutsförslaget är negativt har mottagaren möjlighet att yttra sig innan nämnden fattar beslut. Mottagaren har möjlighet att överklaga själva beslutet också, när det är fattat, men det är krångligare att överklaga ett beslut än att lämna yttrande på en tjänsteskrivelse. Därför är det mer intressant att undersöka en tjänsteskrivelse än ett beslut – det är viktigt att mottagaren förstår att det är ett beslutsförslag och inget beslut, och att det fortfarande finns möjlighet att påverka utgången i ärendet.

Jag valde ett avslagsförslag eftersom jag utgår från att det är ännu viktigare att mottagaren förstår vad beslutsförslaget innebär och hur det går att gå vidare i ärendet, än om det vore ett för mottagaren positivt beslutsförslag.

¹ Informationen om texttypen tjänsteskrivelse har framkommit i samtal med de anställda på Miljö- och byggförvaltningen.

4 Metod och teori

I det här kapitlet presenterar jag de tre metoder jag har använt för att samla in och analysera mitt material. I mitt arbete kan man säga att teorin, klarspråk, också är en av mina tre metoder – Klarspråkstestet. Därför har jag slagit ihop metod och teori. Mina tre metoder är Klarspråkstestet, textanalys och intervjuer. Tidigare forskning på området textrevidering och Klarspråkstestet kommer jag att presentera först. Därefter följer tre avsnitt om de tre olika metoderna jag har använt mig av.

4.1 Tidigare forskning om Klarspråkstestet

I den här uppsatsen undersöker jag inte hur väl klarspråk eller ens teorierna bakom klarspråk fungerar, varför jag bara kommer att redogöra för tidigare forskning om Klarspråkstestet som verktyg.

Nords (2011) har genom en fallstudie studerat myndighetspråkvårdens praktik och villkor. Mer konkret innebär det att Nord har analyserat två språkvårdares granskning och revidering av en myndighetsrapport, för att undersöka hur klarspråkarbetets ideal kommer till uttryck i sådant granskningsarbete. Myndigheten sände stora delar av rapporten till ett externt företag för språkgranskning, som i sin tur anlidade två externa språkexperter.

Nords (2011 s. 183) studie visade bland annat att granskarna inte alltid arbetade enligt riktlinjerna. Ett av de sannolika skälen till detta är, enligt Nord, att till exempel abstrakta nominaliseringar är svåra att skriva om eftersom sådana omskrivningar kräver att granskaren antingen inhämtar ny information om ärendet eller gissar. Vidare skriver Nord att det senare alternativet kan resultera i att textens innehåll förändras, medan det tidigare alternativet kan vara mycket tidskrävande.

Det här resultatet är av intresse för mitt arbete eftersom mina informanternas granskning och revidering av en text utifrån Klarspråkstestet skedde under sådana premisser att de inte hade någon möjlighet att inhämta någon ny information om ärendet under testets gång.

Klarspråkstestet har sedan det för första gången publicerades varit föremål för flertalet undersökningar, inte sällan i form av språkkonsulters examensarbeten. Samma år som testets första version publicerades skrev Appelgren (2002) examensarbetet *Begripligt eller obegripligt?* vars syfte är att ”att se om Klarspråkstestet bidrar till ökad begriplighet för mottagarna av förvaltningsbeslut från tre slumpvis utvalda myndigheter” (Appelgren 2002). I studien fick sex handläggare på tre olika myndigheter testa sina texter mot Klarspråkstestet,

varpå de fick skriva om texterna om testet visade att det fanns brister i dem. Därefter lät Appelgren en fokusgrupp utvärdera besluten så som de såg ut både före och efter Klarspråkstestet. Här har alltså Klarspråkstestet för beslut prövats för att se om det leder till ökad begriplighet i de undersökta texterna. Undersökningens resultat visade att de ändringar handläggarna gjort uppfattades och uppskattades av fokusgruppen. Resultatet visade dock också att skribenter som måste använda ovanifrån bestämda malltexter kan ha svårare att ta till sig Klarspråkstestet.

Nord är alltså inne på hur klarspråksråd används av språkgranskare, medan Appelgren undersöker hur Klarspråkstestet används av de personer som skrivit texterna från början. Det finns alltså studier som undersöker hur Klarspråkstestet och andra klarspråksråd används av både sakkunniga och språkkunniga, men det verkar däremot inte finnas någon studie där dessa två grupperns förmåga att använda sig av Klarspråkstestet jämförs.

4.2 Klarspråkstestet

Jag har låtit två grupper om vardera tre personer göra ett klarspråkstest på tjänsteskrivelsen bearbeta texten enligt testets resultat. Testet och revideringarna utförde de individuellt. Den ena gruppen bestod av tre kommunanställda: två bygglovshandläggare och en jurist. I fortsättningen kallar jag bygglovshandläggarna för Helena och Hanna, och juristen för Jenny. Ingen av de kommunanställda har någon längre språklig utbildning. Jenny, som gått juristprogrammet, berättade att de under utbildningen inte hade några inslag med skrivutbildning, men att hon däremot under programmets gång hade fått lära sig att man alltid ska skriva det viktigaste först.

Den andra gruppen bestod av tre språkkonsultstudenter, som jag kallar Sally, Signe och Simon. Sally har studerat i fem terminer, medan de andra två har studerat i fem och en halv termin.

Det är intressant att studera just de här två grupperna eftersom den ena gruppen har sakkunskap inom bygglovsområdet men saknar språklig utbildning, medan den andra gruppen saknar sakkunskap inom bygglovsområdet men har språklig utbildning. Den som får ut mest av Klarspråkstestet är förmodligen den som har både sakkunskap och språklig utbildning, men oftast har man kanske bara det ena eller det andra, eller åtminstone bara ytlig kunskap i det ena och djupare kunskap i det andra. Därför är det intressant att se vad de två grupperna tar fasta på i testet, och vad de missar.

Informanterna fick instruktioner om att sammanlagt lägga en timme på att göra Klarspråkstestet och därefter skriva om tjänsteskrivelsen utifrån råden på resultatsidan som kommer upp efter genomfört test. Anledningen till att jag tidsbegränsade uppgiften var att jag ville att situationen skulle likna den situation som skulle uppstå om någon av de kommunanställda skulle behöva göra Klarspråkstestet på en text under en arbetsdag. Förmodligen skulle de då kunna lägga bara betydligt kortare tid på det än en timme, men hade jag tidsbegränsat uppgiften ytterligare hade jag kanske inte fått in några undersökningsbara resultat. Eftersom de kommunanställda bara fick en timme på sig gav jag språkkonsultstudenterna samma tidsbegränsning, eftersom det är mer fruktbart och rättvist att jämföra resultat mellan två grupper som fått samma förutsättningar för att genomföra en uppgift.

Den ursprungliga versionen av tjänsteskrivelsen finns i bilaga I, de kommunanställdas versioner av den finns i bilaga II–IV och språkkonsultstudenternas versioner av den finns i bilaga V–VII.

Det är alltså de sex informanterna som har använt Klarspråkstestet som metod, och inte jag. För att visa vilken metod informanterna har fått tillämpa följer här en beskrivning av Klarspråkstestet som verktyg.

Klarspråkstestet (Språkrådet 2008a) för beslut består av 31 frågor som är inordnade under följande rubriker:

- Tonen i texten
- Innehållet
- Dispositionen
- Rubrikerna
- Textens olika delar
- Styckena och sambanden
- Meningarna
- Orden och fraserna

På Klarspråkstestets första sida finns några frågor om mottagaren som man ska reflektera kring och svara på innan man går vidare till den del av testet där frågorna om textens olika delar ställs. På denna förstasida ska man bland annat reflektera över vilka förkunskaper mottagaren kan tänkas ha och vad man vill att mottagaren ska kunna efter att ha läst texten – ska hen till exempel kunna kontrollera att ärendet uppfattats rätt? Förstå varför det blev just det resultatet?

Efter att man reflekterat kring och svarat på dessa frågor kommer man till testets huvuddel, som alltså består av 31 frågor. Till varje fråga hör en förklaring, där testet mer utförligt visar hur man ska skriva och hur man inte ska skriva. Samtliga förklaringar finns samlade i en PDF-fil som är 42 sidor lång. Förklaringarna är till längden omfattande och därför tidskrävande att läsa. De är olika till karaktären, då vissa förklarar varför man ska skriva på ett visst sätt, medan vissa bara förklarar hur man ska skriva och hur man inte ska skriva. Ett exempel på en förklaring som kort berättar varför man ska göra en viss ändring är den här:

Beslut innehåller i regel rubrikerna *Beslut*, *Skälen för beslutet* och *Redogörelse för ärendet*. De visar hur texten är disponerad men säger inte så mycket om vad som står där. Om du skriver långa beslut, tänk på att använda underrubriker som **preciserar** vad texten handlar om. Använd gärna **nyckelord ur texten**.

Låt gärna underrubrikerna innehålla **verb**. Det är kring verben vi bygger upp vår förståelse när vi läser. (Språkrådet 2008b s. 16)

Vissa andra förklaringar, som den om tilltal, säger dock mindre om varför man ska göra en ändring, än om hur man gör den. Förklaringen som hör till frågan om tilltal ser ut så här:

Använd **direkt tilltal** i texter som riktar sig till enskilda personer. Välj *du* med liten bokstav i första hand. (Språkrådet 2008b s. 4)

Varje fråga har flera svarsalternativ. Efter att ha tagit ställning till frågan i förhållande till den aktuella texten ska man kryssa i ett av svarsalternativen. Det finns i regel tre alternativ: ”Ja”, ”Tveksamt” och ”Nej”. Svarsalternativet ”Ej relevant för min text” finns också på tre frågor, liksom den fråga som frågar om man har blankrad eller indrag har alternativet ”Blandat” i stället för ”Tveksamt”. Det finns också en fråga som bara har svarsalternativen ”Ja” och ”Nej”, och det är frågan om skälen för beslutet presenteras under en egen rubrik.

Vilket svarsalternativ man väljer påverkar vilket resultat man får efter att ha svarat på alla frågor; då kommer en resultatsida upp. På resultatsidan ger testet ett omdöme för varje rubrik. Då kan det till exempel stå ”Du bör förändra tonen i texten” under rubriken ”Tonen i texten” om man har svarat nej på frågorna som rör tilltal och omtal. Om Klarspråkstestet bedömer att man kan förbättra texten finns det också ett eller flera råd som hör till varje rubrik. Råden är formulerade som uppmaningar och kan till exempel se ut så här: ”Befolka din text, dvs. skriv vem det är som gör eller ska göra något.”

I bilaga IV finns Klarspråkstestet för beslut i sin helhet.

4.3 Textanalys

Jag har gjort textanalyser på samtliga versioner av tjänsteskrivelsen, inklusive originalet, utifrån Klarspråkstestens frågor, för att ta reda på vilka ändringar informanterna har gjort i förhållande till varandra och den ursprungliga texten.

De olika rubrikerna som testets frågor är inordnade under har jag med vissa modifieringar använt som rubriker i min resultatdel. Jag har inte utgått från samtliga frågor i testet, utan bara från de frågor som det är tydligt att informanterna har utgått från i sina omarbetningar av tjänsteskrivelsen. Av den anledningen har jag utelämnat frågorna som berör ordval – ingen av informanterna har gjort några större ändringar på det planet. Det som däremot är relevant när man talar om ordval i tjänsteskrivelsen, är verbalsubstantiv och passiva verb. Detta behandlas dock i avsnittet om tilltal och omtal.

Jag har även bortsett från frågor som överlappar andra frågor i testet; ”Presenteras skälen för beslutet under egen rubrik?” överlappas i min analys av ”Innehåller texten rubriker som svarar mot innehållet?” och ”Finns det informativa underrubriker i texten?”, liksom ”Ger du en pedagogisk presentation av skälen till beslutet?” överlappas av flera frågor, till exempel av frågorna som berör tilltal och textbindning. På det här sättet har jag jobbat för att undvika onödiga upprepningar.

Min analys av de olika versionerna av tjänsteskrivelsen utgår från flera av de textanalysverktyg som Hellspong och Ledin (1997) beskriver i *Vägar genom texten*. De olika verktygen presenterar jag under de tre följande underrubrikerna, som också är de tre områden Hellspong och Ledin använder som överordnade kategorier till verktygen. Under varje rubrik visar hur jag kopplar varje verktyg till de frågor i Klarspråkstestet som min textanalys utgår från. På några ställen kopplar jag även Hellspong och Ledins textanalysverktyg till vad andra har sagt på den aktuella språkliga nivån.

Klarspråkstestens fråga 23 låter sig inte så lätt undersökas med hjälp av något av de textanalysverktyg som Hellspong och Ledin beskriver. Frågan handlar om att göra information överskådlig med hjälp av punktuppställningar, vilket möjligtvis skulle kunna kopplas till additiv disposition eller något slags textbindning med grafiska hjälpmedel. Jag har dock valt att inte använda mig av några sådana tolkningar, och har helt enkelt utgått från Klarspråkstestens beskrivning till frågan.

4.3.1 Den textuella strukturen

Hellspong och Ledin (1997 s. 67–68) skriver om de olika ordklasserna, hur ord kan flyttas från en ordklass till en annan och vilka konsekvenser det får för texten. De skriver bland annat om hur man kan avleda ett verb till ett substantiv, så att det blir ett verbalsubstantiv. Vidare skriver de att verbalsubstantiv döljer både tempus och den som står bakom handlingen som verbalsubstantivet uttrycker, varför en text med många verbalsubstantiv lätt blir något abstrakt. Det här kopplar jag Klarspråkstestets tredje fråga, som handlar om huruvida det framgår vem som gör vad i texten. Jag kopplar det också till den tjugofjärde frågan som uppmanar en att ta bort substantiveringar som tynger texten.

Användande av passiva verb kan också kopplas till testets fråga tre. Hellspong och Ledin (1997 s. 70) skriver om passiva verb att de gör en text opersonlig, eftersom de inte kräver att man talar om vem som utför handlingen.

När författarna går vidare från ordnivå till meningsnivå skriver de bland annat om vänstertyngd, vilket jag kopplar till fråga 21 och 22 i Klarspråkstestet. Dessa frågor behandlar inskjutna satser och om det viktiga kommer tidigt i meningen. Vidare kopplar jag vänstertyngd och dessa två frågor till det Strömqvist (2009 s. 38) skriver om arbetsminnet i *Språkets öga*: att arbetsminnet är en begränsad resurs som vi måste hushålla med när vi till exempel ska hålla kvar ett yttrande i minnet medan vi tolkar det. Det Strömqvist skriver om arbetsminnet går att koppla till hur det fungerar när man läser vänstertunga meningar: under läsningen måste man hålla kvar hela fundamentet i arbetsminnet för att kunna tolka det som kommer efter fundamentet. Enligt min mening kan Strömqvists teorier om arbetsminnet inte bara kopplas till vänstertyngd, utan även inskjutna satser, eftersom inskott som vi måste hålla i minnet belastar arbetsminnet när vi ska tolka det som står före, i och efter inskottet.

Det här kopplar jag till det Wengelin (2015 s. 11) skriver om en studie av Platzack, som visade att en mening med inskott i form av bisatser placerade mellan finit verb och objekt kräver mer bearbetning än en mening med en finalt placerad bisats. Vidare skriver Wengelin (2015 s. 12) att Platzacks studie även visade att läsare uppfattar det som står tidigt i en mening som viktigare än det som står senare, liksom de uppfattar det som står i en huvudsats viktigare än det som står i en bisats. Det är alltså inte så att man aldrig bör ha längre fundament bestående av bisatser; om det som står i bisatsen är det viktigaste i meningen kan det tvärtom finnas en poäng med att inleda meningen med en bisats, då läsaren kommer att uppfatta denna information som den viktigaste.

Hellspång och Ledin (1997 s. 80–90) skriver också om textbindning. Textbindning kan se ut på olika vis, men den förenande faktorn för de olika textbindningsmetoderna är att de skapar och förtydligar sambanden mellan en texts satser och meningar. Klarspråkstestetets fråga 17 och 18 berör textbindning genom att fråga om referens- och konnektivbindning.

Vidare beskriver Hellspång och Ledin (1997 s. 100) olika dispositioner en text kan ha, vilket jag kopplar till Klarspråkstestetets fråga fem som frågar om det som läsaren vill ha svar på står tidigt i texten. En av dispositionerna de beskriver är nämligen den som kallas emfatisk. I en text med emfatisk disposition är innehållet ordnat efter hur viktiga textens olika delar är, i antingen stigande eller fallande ordning. Här har jag kompletterat Hellspång och Ledins beskrivning av vad en emfatisk disposition är med Englund Hjalmarsson och Mattsons (2013) beskrivning i *Juristens skrivhandbok*. Jag ansåg att detta var nödvändigt för att utesluta att en emfatisk disposition med fallande ordning är lämplig i beslutstexter; Englund Hjalmarsson och Mattsson (2013 s. 92) skriver nämligen att en emfatisk disposition innebär att själva beslutet bör komma först i en beslutstext.

4.3.2 Den ideationella strukturen

Till den ideationella strukturen hör bland annat makroteman och mikroteman, som Hellspång och Ledin (1997 s. 118–122) beskriver som en texts huvudämne respektive en texts underämnen. Vidare skriver de att temana antingen kan förbli implicita eller göras explicita med hjälp av rubricering. Det här är intressant att undersöka eftersom fråga sex, sju och åtta frågar om texten har en informativ ärendemening, om texten innehåller rubriker som svarar mot innehållet och om det finns informativa underrubriker i texten.

4.3.3 Den interpersonella strukturen

Till den interpersonella strukturen hör tilltal och omtal. Här skriver Hellspång och Ledin (1997 s. 174) bland annat om pronomenet *man*, som har en obestämd referens och därför kan göra texten svårtolkad. Tilltal och omtal kopplar jag till fråga ett och två i Klarspråkstestet.

4.4 Intervjuer

Jag genomförde även intervjuer med fem av informanterna.² Syftet med att genomföra intervjuer var dels att undersöka vilka attityder informanterna hade till testet efter att de genomfört det, och dels att få inblick i hur de hade tänkt kring ändringarna i deras texter.

Intervjuerna med Helena och Jenny skedde över telefon. Jag ville genomföra intervjuerna så snart som möjligt efter att de hade gjort testet, medan de fortfarande hade testet och revideringarna i färskt minne. Eftersom jag inte hade möjlighet att närvara på förvaltningen förrän några veckor efter att de hade gjort testet, fick intervjuerna ske per telefon. Språkkonsultstudenterna hade jag dock möjlighet att träffa och intervjuas någon eller några dagar efter att de hade gjort testet.

Intervjuerna var halvstrukturerade. Alvehus (2013 s. 83) skriver att halvstrukturerade intervjuer kan utgå från några få öppna frågor eller bredare teman, vilket gör att intervjun mer får formen av ett samtal där intervjuaren kan ställa följdfrågor. Det här passade min undersökning då jag inte ville styra intervjuernas innehåll alltför mycket; jag ville ge informanterna tillfälle att själva ta upp det de hade tankar och åsikter om.

Jag hade några teman som jag utgick från i intervjuerna, nämligen informanternas:

- övergripande intryck av testet
- åsikter om testets frågor och förklaringar
- åsikter om testets råd
- inställning till framtida användning av testets råd.

4.5 Metodproblematisering

Jag gav de två grupperna olika instruktioner, eftersom de hade så olika förkunskaper. I instruktionerna till de kommunanställda beskrev jag Klarspråkstestet och hur det fungerar, men i instruktionerna till språkkonsultstudenterna behövdes inte det. Eftersom jag ville att båda grupper skulle göra testet utan att först få någon ny kunskap inom den andra gruppens kompetensområde, förklarade jag inte för de kommunanställda vad klarspråk är liksom jag inte gav studenterna någon information om ärendet eller om ansökningsprocessen för bygglov. Möjligen var detta något orättvist mot språkkonsultstudenterna, då testet ju innehåller

² En av handläggarna, Hanna, bytte arbetsplats strax efter att hon genomfört Klarspråkstestet, varför jag inte intervjuade henne.

förklaringar som de kommunanställda kunde använda, medan testet inte gav studenterna någon ytterligare information om beslut, beslutsförslag eller bygglov.

Intervjuerna skedde under olika förutsättningar, vilket kan ha påverkat resultaten. När man samtalar öga mot öga finns fler möjligheter till respons då man tolkar den andra personens kroppsspråk. Därför är det kanske lättare att ställa relevanta följdfrågor under en sådan intervjusituation, än under en telefonintervju där någon möjlighet till avläsning av den andres kroppsspråk inte finns.

5 Analys av tjänsteskrivelserna

I det här kapitlet redovisar jag min textanalys av tjänsteskrivelsen och informanternas omskrivna version av den. Textanalysen kopplas till Klarspråkstestets olika frågor.

Jag hämtar meningar från de olika versionerna av tjänsteskrivelsen och jämför dem för att visa på skillnader och likheter. Exempelen består ofta bara av en mening eller en del av en mening, men i bilaga I–VII finns texterna i sin helhet.

5.1 Tilltal och omtal

Under den här rubriken följer analyser av tilltalet och omtalet i de olika versionerna av tjänsteskrivelsen. Det kan kopplas till Klarspråkstestets tre första frågor:

1. Har texten ett tydligt och konsekvent direkt tilltal till läsaren?
2. Utnyttjar du möjligheten att tala om avsändaren som vi?
3. Framgår det tydligt vem som gör vad, det vill säga har du befolkat språket?
24. Är texten fri från substantiveringar som tynger texten? (Skriver du till exempel ”innan du betalar in beloppet” i stället för med substantiv ”innan inbetalning av beloppet görs”?)

5.1.1 Den ursprungliga tjänsteskrivelsen

I tjänsteskrivelsen förekommer direkt tilltal bara tre gånger. Direkt tilltal med pronomenet *ni* används två gånger i de två sista styckena, som informerar om hur mottagaren kan bemöta skrivelsen innan nämnden beslutar i ärendet, och när bemötandet ska inkomma för att det ska hinna behandlas av nämnden samma månad. I stycket över dessa två stycken finns beslutsförslaget, där tilltal finns genom objektformen *er*.

I tjänsteskrivelsen finns inget vi-omtal. Det finns heller inga meningar där Miljö- och byggförvaltningen framträder som aktör, utan omtal av förvaltningen undviks helt. Miljö- och byggförvaltningen, som är textens avsändare, förekommer bara i brevhuvudet och före skribentens signatur.

För att svara på klarspråkstestets fråga om befolkning av språket (fråga 3), är språket i texten inte befolkat – det finns i regel ingen som utför handlingarna och ingen som påverkas av handlingarna. Tjänsteskrivelsen saknar tilltal och omtal eftersom skribenten använder sig av:

- passiva verb

- aktiva verb knutna till inanimata subjekt eller pronomenet *man*
- verbalsubstantiv.

Genom att använda passiva verb, som i (1), går det att undvika att nämna vem som utför handlingen som predikatet uttrycker.

- (1) Vad gäller de delar av den sökta åtgärden som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasad, så bedöms dessa inte påverka byggnaden på ett negativt sätt.

Genom att använda det passiva verbet *bedöms* undviker skribenten alltså att tala om vem det är som har gjort bedömningen. Det kan tyckas uppenbart att det är Miljö- och byggförvaltningen som har gjort bedömningen, men eftersom förvaltningen eller *vi* över huvud taget inte nämns i texten blir det mindre uppenbart.

Textens aktiva verb är nästan uteslutande knutna till ett inanimat subjekt (2) eller det vaga pronomenet *man* (3). Ett inanimat subjekt är ett subjekt som inte är mänskligt; det kan röra sig om antingen en bisats eller ett ting. I exemplen nedan är subjekten kursiverade och verben understrukna.

- (2) *Inlämnad ansökan* redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning ...
- (3) Med detta som utgångspunkt bör *man* nu beakta ...

I båda fall undviker skribenten alltså att nämna en mänsklig aktör, som exempelvis *du*, *vi*, *Miljö- och byggförvaltningen* eller *Miljö- och byggnämnden*. Klarspråkstestet tar inte upp någonting om aktiva verb kopplade till inanimata subjekt varför man inte kan vänta sig att någon av informanterna gjort några sådana ändringar. Därför kommer jag inte att ta upp det i den fortsatta analysen, men det kan vara värt att notera att tjänsteskrivelsens skribent kan undvika tilltal och omtal genom den här konstruktionen.

Några av substantiven i tjänsteskrivelsen är så kallade verbalsubstantiv. Exempel på verbalsubstantiv som förekommer i texten är *montering*, *ommålning* och *omdisposition*. Genom att använda verbalsubstantiv undviker skribenten att tala om vem som ska göra vad, vilket leder till att språket blir mindre befolkat.

5.1.2 De kommunanställdas tjänsteskrivelse

I de kommunanställdas versioner av tjänsteskrivelsen förekommer direkt tilltal någon eller några fler gånger än i den ursprungliga texten – i genomsnitt en gång mer. Samtliga gånger är det *ni* eller *er* med liten bokstav som används. De två handläggarna har även skrivit om två satser så att de omtalar sökanden med *sökanden*. Exempel (5) redovisar hur Helena har skrivit om en sats med verbalsubstantiv (4) till en aktiv sats med omtal i tredje person. Exempel (7) redovisar hur Hanna har bytt ut det vaga pronomenet *man* (6) mot *sökanden*.

- (4) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning ...
- (5) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring. Sökanden avser ändra några fönster på byggnaden ...
- (6) Innevarande ansökan redovisar att man nu väljer att behålla ...
- (7) I denna ansökan väljer sökanden att behålla ...

Övrigt omtal är oförändrat i de kommunanställdas omskrivna versioner av tjänsteskrivelsen, med undantag för en rubrik som Jenny har lagt till före själva beslutsförslaget: ”Miljö- och byggförvaltningens förslag till beslut”.

Sammantaget är de kommunanställdas versioner av tjänsteskrivelsen något mer befolkade än den ursprungliga texten.

De kommunanställda har nästan utan undantag behållit ursprungstextens passiva verb, men det finns några få meningar där de har bytt ut det passiva verbet. I (9) har Helena bytt ut det passiva verbet i originaltexten (8) mot den aktiva infinitivformen av samma verb.

- (8) Husets takfall mot gatan bör därmed bevaras ...
- (9) Man bör i stället bevara det befintliga taket.

De kommunanställda har i olika hög grad tagit fasta på Klarspråkstestets förklaring till fråga 24, som säger att man bör skriva om texten så att den innehåller fler verb och färre verbalsubstantiv. Helena har i ärendebeskrivningen bytt ut nästan samtliga verbalsubstantiv mot konstruktioner med verb. Nedan visar jag hur hon (11) har skrivit om originaltextens (10) satser. Verbalsubstantiven är understruken.

- (10) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, samt om målning av huset i en varmgrå kulör. En inre omdisposition av planlösningen redovisas också.

- (11) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring. Sökanden avser ändra några takfönster på byggnaden samt sätta in ett takfönster mot väster. Huset ska även målas om i en grå kulör. Den invändiga planlösningen kommer också att ändras.

Av detta exempel framgår det att det blir tydligare vem som ska göra vad i en text där verbalsubstantiven bytts ut mot verb. Verbalsubstantiv säger inte heller något om när en handling sker, varför konstruktioner med verbalsubstantiv blir kan bli vaga på mer än ett sätt. Jämför följande:

- (12) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning ...
(13) Sökanden avser ändra några takfönster på byggnaden ...

I Helenas omskrivna version (13) framgår det inte bara vem som ska genomföra ändringen, utan även att den eventuella ändringen ligger i framtiden. I originaltexten (12) framgår det inte om ändringen redan har skett eller om den kommer att ske längre fram. Även om den sökande själv vet vem som kommer att genomföra ändringen och när det kommer att ske, gör verbalsubstantiven i originaltexten att den blir abstrakt och därmed svårare för eventuella andra läsare att läsa och ta till sig – i synnerhet när texten är abstrakt och obefolkad över lag.

5.1.3 Språkkonsultstudenternas tjänsteskrivelse

I språkkonsultstudenternas versioner av tjänsteskrivelsen förekommer direkt tilltal ganska frekvent. I (14) redovisas en mening ur tjänsteskrivelsen som Sally har skrivit om som i (15) och Simon som i (16).

- (14) Innevarande ansökan redovisar att man nu väljer att behålla det befintliga pulpettak på trapphuset.
(15) Innevarande ansökan redovisar att du nu väljer att behålla det befintliga pulpettak på trapphuset.
(16) Din ansökan visar [...] att du inte har byggt ett sadeltak för trapphuset.

På det här sättet har studenterna ändrat meningarna så att mottagaren tilltalas direkt.

I studenternas versioner av tjänsteskrivelsen förekommer också vi-omtal, till skillnad från i den ursprungliga versionen. Ändringarna redovisas i (18) och (20). Jämför med originalmeningarna i (17) och (19).

- (17) Ansökan om bygglov inkom 2016-01-28.

- (18) Vi fick in din ansökan om bygglov 2016-01-28.
(19) Trots en del sentida tillägg får huset anses vara ...
(20) Trots en del tillägg som har tillkommit i efterhand anser vi ...

Studenternas texter är alltså mer befolkade än ursprungstexten, då de innehåller både direkt tilltal med *du* och omtal med *vi*.

Studenternas versioner av texten innehåller passiva verb, men många av de passiva verben i ursprungstexten (21) har bytts ut mot aktiva verb i enlighet med Klarspråkstestets förklaring till den tredje frågan, som handlar om hur befolkad texten är. I (22) redovisas en ändring som Signe har gjort.

- (21) Den befintliga murstocken behålls också.
(22) Du behåller även den befintliga murstocken.

Precis som de kommunanställda har språkkonsultstudenterna i olika hög grad bytt ut verbalsubstantiven mot verb. Signe har bytt ut originaltextens meningar med verbalsubstantiv (23) mot en punktuppställning med fler verb (24).

- (23) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, samt ommålning av huset i en varmgrå kulör.
(24) I din ansökan önskar du utföra fasadändringar genom att:
- ändra fönstersättningen något,
 - montera takfönster åt väster mot gatan,
 - måla om huset i en varmgrå kulör.

Intressant är att studenterna på några ställen har missförstått meningarna som innehåller verbalsubstantiv. Simon missförstod en mening där det står om omdisponering av planlösningen (25) – eftersom verbalsubstantiv döljer tempus tolkade han det som att ändringen redan var genomförd (26).

- (25) En inre omdisposition av planlösningen redovisas också.
(26) Din ansökan visar på vilket sätt planlösningen förändrats ...

Här blir det alltså tydligt hur verbalsubstantiv kan göra det svårare för läsaren att tolka texten på rätt sätt.

5.2 Disposition

Under den här rubriken följer analyser av dispositionen i de olika versionerna av tjänsteskrivelsen. Till dispositionen räknar jag även rubrikerna och styckeindelningen.

Analysen av disposition, rubriker och styckeindelning kopplar jag till följande frågor i Klarspråkstestet:

5. Står det som läsaren vill ha svar på tidigt i texten?
6. Har texten en informativ ärendemening?
7. Innehåller texten rubriker som svarar mot innehållet?
8. Finns det informativa underrubriker i texten?

5.2.1 Den ursprungliga tjänsteskrivelsen

Jag ska börja med att redovisa vilka textens makro- och mikroteman är:

Förslag till beslut om bygglov för fasadändring

Ärendebeskrivning

Förutsättningar

Yttranden

Skäl till beslut

Beslutsförslag

Att bemöta skrivelsen

Klarspråkstestetets fråga nummer 5 lyder: ”Står det som läsaren vill ha svar på tidigt i texten?”. I förklaringen till frågan står det att man bör skriva det viktigaste först, det som läsaren först vill veta. En disposition som är upplagd enligt principen att det viktigaste kommer först är empatisk. I förklaringen till Klarspråkstestetets fråga nummer 5 finns ingen specificering av vilken disposition som bör gälla för beslut. Däremot är samtliga exempel upplagda enligt principen att det viktigaste kommer först, och det är alltid själva beslutsmeningen som Klarspråkstestet lyfter fram som det viktigaste. Det finns även ett exempel på hur man inte bör skriva, där det viktigaste kommer sist. I det exemplet är det beslutet som ligger sist. Även om Klarspråkstestet inte säger att själva beslutet är det viktigaste, framgår det alltså av deras exempel att man bör tolka det så. Även andra lyfter fram att själva beslutet bör komma först: i *Juristens skrivhandbok* (2013 s. 92) skriver Englund Hjalmarsson och Mattson att beslutet bör

komma först, bortsett från huvudrubriken, mottagarens personuppgifter och avsändarens uppgifter.

I tjänsteskrivelsen är beslutsförslaget placerat i slutet av texten. Därför är dispositionen inte enfatisk – åtminstone inte ur mottagarens perspektiv.

Vad gäller textens rubriker är dess ärendemening, ”GÖKEN 5 – ansökan om bygglov för fasadändring” något missvisande. Skrivelsen behandlar visserligen en bygglovsansökan men den är inte en bygglovsansökan – den är ett förslag till beslut. Textens övergripande makrotema överensstämmer alltså bara delvis med huvudrubriken. På Klarspråkstestets fråga om ärendemening (fråga 6) skulle jag därför svara nej.

Det finns fyra underrubriker – fyra explicitgjorda mikroteman – i texten:

- Ärendebeskrivning
- Förutsättningar
- Yttranden
- Skäl till beslut

Klarspråkstestet frågar om rubrikerna svarar mot textens innehåll (fråga 7) och om textens underrubriker är informativa (fråga 8). Underrubrikerna är informativa och lättbegripliga, och det är lätt att förstå vilken typ av information som ska finnas under varje rubrik. Rubrikerna svarar dock inte mot textens innehåll fullt ut, då den sista underrubriken utöver skälen till beslutsförslaget även rymmer beslutsförslaget och information om hur mottagaren kan bemöta skrivelsen. Här finns alltså två implicita mikroteman som inte svarar mot underrubriken. De är också svårare att hitta i texten eftersom de inte markeras genom egna underrubriker, i motsats till de andra mikroteman. För att rubrikerna fullt ut ska svara mot innehållet skulle alltså ytterligare två rubriker krävas, förslagsvis:

- Förslag till beslut
- Att bemöta skrivelsen

För att återkoppla till Klarspråkstestets fråga om det som är viktigast för läsaren står tidigt i texten (fråga 5), skulle en av de nya rubrikerna, ”Förslag till beslut”, behöva flyttas så att den blir textens första underrubrik, eftersom det skulle göra dispositionen enfatisk.

5.2.2 De kommunanställdas tjänsteskrivelse

Båda bygglovshandläggare har behållit huvudrubriken och underrubrikerna som de var i den ursprungliga versionen av tjänsteskrivelsen. Även ordningen på dem har de behållit. Därför är dispositionen inte riktigt emfatisk i deras omskrivna versioner heller – det viktigaste kommer ju sist. Jenny har däremot flyttat beslutsförslaget till först i texten, och placerat det under underrubriken ”Miljö- och byggnämndens förslag till beslut”. I den här versionen av tjänsteskrivelsen är dispositionen därför emfatisk.

I Helenas och Hannas omskrivna versioner av tjänsteskrivelsen motsvarar huvudrubriken bara delvis innehållet i texten, eftersom de har behållit originaltextens rubrik. Jenny har skrivit en ny huvudrubrik, ”GÖKEN 5 – förslag till beslut om bygglov för fasadändring”, som säger mer om vad texten handlar om.

Eftersom handläggarna har behållit originaltextens underrubriker finns det i deras texter två mikroteman som förblir implicita: beslutsförslaget och informationen om hur man bemöter skrivelsen. Rubriken ”Skäl till beslut” rymmer dessa mikroteman och därför innehåller texten en underrubrik som inte svarar mot innehållet fullt ut. Övriga underrubriker är dock tydliga på så vis att läsaren troligtvis förstår vilken typ av information som ska finnas under dem. Jenny har till skillnad från handläggarna explicitgjort mikrotemat om beslutsförslaget genom rubriken ”Miljö- och byggförvaltningens förslag till beslut”. Mikrotemat om hur man bemöter skrivelsen har tillsammans med information om varför hela ansökan ska avslås, hamnat under den nya rubriken ”Upplysningar”. Den här rubriken explicitgör inte mikrotemat fullt ut eftersom den inte är så informativ. I jämförelse med den ursprungliga versionen svarar dock rubrikerna i Jennys text i högre grad mot innehållet eftersom ytterligare två mikroteman har explicitgjorts i viss mån.

5.2.3 Språkkonsultstudenternas tjänsteskrivelse

Alla tre språkkonsultstudenter har placerat beslutsförslaget först i texten, varför dispositionen i deras versioner är mer emfatisk.

Deras texters huvudrubriker skiljer sig däremot åt. Signe har behållit den ursprungliga huvudrubriken, medan de två andra har ändrat på den. Deras nya rubriker ser ut så här:

- Din ansökan om bygglov för fasadändring
- Beslut om fasadändring – GÖKEN 5.

Den första versionen har Sally skrivit och den skiljer sig inte mycket från den ursprungliga versionen; innehållet är detsamma men direkt tilltal har tillkommit. Därför svarar den här huvudrubriken bara delvis mot innehållet, precis som i originaltexten. Simons version av huvudrubriken svarar mer mot innehållet, men den är något missvisande då skrivelsen inte är ett beslut, utan ett beslutsförslag. Simon har dock skrivit om skrivelsen som om den vore ett beslut. I hans version av skrivelsen svarar huvudrubriken alltså fullständigt mot innehållet, men i den ursprungliga versionen skulle rubriken inte riktigt svara mot innehållet utan snarare bli något missvisande.

De tre studenterna har ändrat underrubrikerna på tre olika vis. Nedan följer en redovisning av var och en av deras underrubriker och dispositionen på dem.

Sally	Signe	Simon
Förslag till beslut	Förslag till beslut	Beslut
Redogörelse för ärendet	Ärendebeskrivning	Överklagan
Yttranden	Fastighetens förutsättningar	Ärendebeskrivning
Skäl till beslutet	Yttranden	Skäl till beslutet
Hur du överklagar	Skäl till beslut	Om fastigheten
	Att bemöta förslaget om beslut	Övrigt om ärendet

Gemensamt för de tre studenternas versioner är att beslutsförslaget har explicitgjorts under en egen rubrik. Simon har dock som tidigare nämnt behandlat skrivelsen som ett beslut vilket syns i underrubriken ”Beslut”. Alla tre har också explicitgjort mikrotemat om hur man bemöter skrivelsen. Det har de gjort genom rubrikerna ”Hur du överklagar”, ”Att bemöta förslaget om beslut” och ”Överklagan”. Eftersom alla tre studenter har explicitgjort de två mikrotamana som i originaltexten är implicita, svarar deras rubriker i högre grad mot innehållet.

Samtliga studenter har ändrat på flera av underrubrikerna. Ändringarna rör oftast formen på rubrikerna, snarare än innehållet. Signe och Simon har dock ändrat ursprungsversionens rubrik ”Förutsättningar” till de något mer informativa rubrikerna ”Fastighetens förutsättningar” och ”Om fastigheten”. De här rubrikerna är något mer informativa än den motsvarande rubriken i ursprungsversionen, men i övrigt är deras omskrivna rubriker varken mer eller mindre informativa än de ursprungliga. De nya underrubrikerna – de som rör beslutsförslaget och att bemöta skrivelsen – är informativa och gör att studenternas texter i högre grad än ursprungstexten innehåller informativa underrubriker.

5.3 Textbindning

Under den här rubriken följer analyser av textbindningen i de olika versionerna av tjänsteskrivelsen. Jag kommer att analysera texterna utifrån de två olika typerna av textbindning som Klarspråkstestet tar upp: *referensbindning* och *konnektivbindning*.

17. Finns det tydliga samband mellan uttryck som syftar på samma sak? Använder du till exempel pronomen eller bestämd form av substantivet i stället för att upprepa samma ord? Exempel: en ersättning, den eller ersättningen.
18. Finns det bindeord som visar hur meningar och stycken hänger ihop, till exempel eftersom, men, därför att, trots att, nämligen?

5.3.1 Den ursprungliga tjänsteskrivelsen

I texten finns flera ledfamiljer med benämningar som uttrycker samband genom referensbindning, vilket Klarspråkstestens fråga 17 frågar efter. Bygglovsansökan är en referent och kallas ibland för ansökan, liksom referenten huset kallas för även huvudbyggnad och boningshus. Jag kommer att analysera användandet av tre ledfamiljer. De tre jag kommer att analysera är:

1. huset – huvudbyggnad – byggnaden – boningshus
2. förra sekelskiftet – sekelskiftet 1900
3. plan- och bygglagen – PBL

Valet av ledfamiljer gjorde jag efter att ha tittat på vilka ledfamiljer som informanterna har gjort ändringar i. Det finns alltså fler ledfamiljer i texten än de tre jag undersöker, men i de andra ledfamiljerna har informanterna antingen inte gjort några ändringar eller så har ändringarna inte fått några konsekvenser för texten.

I ärendebeskrivningen nämns en benämning ur den första ledfamiljen för första gången: *huset*. Därefter använder skribenten även orden *huvudbyggnad*, *byggnaden* och *boningshus*, som enkelt kan kopplas till varandra. Det finns dock fler ord i texten som ligger nära den här ledfamiljen, som kan vara svåra att skilja från den. Dessa är *fastigheten* och *gårdshus*. För den sökande lär det inte vara några problem att förstå sambanden, eftersom hen vet exakt vad bygglov söktes för. Det skulle däremot kunna misstolkas av nämnden eller eventuella överinstanser – var det hela fastigheten som skulle målas om, eller bara huvudbyggnaden?

Skribenten skriver om *huset* och *byggnaden* i bestämd form, vilket visserligen antyder att det bara är huvudbyggnaden som ska målas om, men nämner aldrig om huset syftar på boningshuset eller gårdshuset. De två husen är dessutom lika stora, och alltså förmodligen lika framträdande på tomten, vilket väcker frågan om det verkligen bara är boningshuset som ska målas om, få en ändrad fönstersättning och få takfönster. Här vore det alltså bra med ett förtydligande av exakt vad *huset* och *byggnaden* syftar på, vilket skulle kunna göras med en kort förklaring i början av texten.

Den andra ledfamiljen är liten, eftersom de två benämningarna bara förekommer en gång var. Jag redovisar skribentens användning av de två benämningarna i (27) och (28). Ordningen på exemplen motsvarar ordningen i texten.

(27) ... den föreslagna fasadfärgen var vanligt förekommande kring förra sekelskiftet.

(28) Fastigheten består av ett gårdshus och ett litet och tämligen tidstypisk boningshus för tiden kring sekelskiftet 1900.

Här är det inte benämningarna i sig som är problematiska, utan snarare ordningen på dem. I det första exemplet vet andra läsare än fastighetsägaren inte att huset byggdes kring år 1900, och därför säger det ingenting att fasadfärgen var vanlig då. Informationen om när huset byggdes kommer visserligen bara några få rader ner, men det kan tänkas att ordningen på benämningarna ändå kan störa läsningen för eventuella andra läsare än den sökande.

Den tredje ledfamiljen innehåller bara *plan- och bygglagen* och *PBL*. Här används benämningarna på ett väldigt tydligt sätt, nämligen som i (29).

(29) ... och därmed hänvisa till varsamhetskravet i 8 kap 17 § Plan- och bygglagen (PBL).

Här visar alltså skribenten att PBL är en förkortning av plan- och bygglagen, vilket underlättar för läsaren när PBL sedan nämns igen.

Sammantaget är själva sambanden mellan benämningarna i de olika ledfamiljerna ganska tydliga. Den första ledfamiljen skulle dock behöva avgränsas. För den andra ledfamiljen gäller att benämningen *sekelskiftet 1900* skulle behöva stå före *förra sekelskiftet* i texten eftersom det skulle ge en mer logisk ordning.

Texten innehåller också konnektiver, som fråga 16 frågar efter. Konnektivbindningen är främst additiv, vilket innebär att de vanligaste konnektiverna är *och*, *även*, *också* och *samt*. Det

finns också adversativ konnektivbindning i texten, genom orden *dock* och *trots*. Orden *därmed* och *då* förekommer också, vilket innebär att texten även innehåller kausala konnektiver.

I den här texten, som förklarar varför den sökandes bygglovsansökan bör avslås, skulle fler kausala konnektiver kunna förtydliga hur olika påståenden hänger ihop.

För att sammanfatta finns det konnektivbindning i texten, men den är främst additiv. För att få en text med tydligare samband skulle fler kausala konnektiver behövas.

5.3.2 De kommunanställdas tjänsteskrivelse

I de kommunanställdas versioner av tjänsteskrivelsen finns samma problem med husledfamiljen som i den ursprungliga texten; det framgår inte riktigt vilken av byggnaderna på fastigheterna som det sökta bygglovets rör.

Hanna och Jenny har bytt plats på de två benämningarna *förra sekelskiftet* och *sekelskiftet 1900*, vilket ger en mer logisk ordning. Helena har bytt ut *förra sekelskiftet* mot *den tiden* och skrivit *sekelskiftet 1900* före det (30), vilket också ger en mer logisk följd på informationen.

- (30) På fastigheten finns ett bostadshus och ett gårdshus. Dessa är uppförda runt sekelskiftet 1900 och har en utformning som var vanligt vid den tiden.

Jenny och Hanna har behållit originaltextens upplägg där *plan- och bygglagen* direkt följs av förkortningen (*PBL*). Helena har dock tagit bort *plan- och bygglagen* och bara använt *PBL*, vilket kan vara ett problem för den läsare som inte är insatt i området.

De kommunanställdas omskrivna versioner innehåller fler kausala och adversativa konnektiver än den ursprungliga texten, vilket ger tydligare logiska samband i deras omskrivna texter. De konnektiver de har fört in i texterna är *eftersom*, *därför*, *men*, *däremot*, *även om* och *i stället*. Nedan visar jag ett utdrag ur den ursprungliga texten (31) och Helenas omskrivna version av den (32), som innehåller två nya konnektiver som förtydligar sambanden.

- (31) Det finns sedan tidigare en del takfönster ut mot gatan i området, det kan inte vara en fortsatt utvecklingsriktning att medge sådana om det ska finnas möjlighet att bevara den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör.
- (32) Även om det finns byggnader med takfönster ut mot gatan i området Område X kan det inte anses vara en lämplig utvecklingsriktning tillåta fler takfönster på byggnader i området eftersom man vill bevara den värdefulla kulturhistoriska miljön som stadsdelen Område X utgör i staden.

5.3.3 Språkkonsultstudenternas tjänsteskrivelse

De tre språkkonsultstudenterna har behandlat den första ledfamiljen på olika sätt. Sally har behållit samtliga benämningar. I Sallys förslag till beslut (33) finns dock en benämning som skulle kunna förändra betydelsen i tjänsteskrivelsen.

- (33) I din ansökan tog du upp tre ändringar på fastigheten.
- Ändrad fönstersättning
 - Ommålning av fasad
 - Takfönster

Miljö- och byggförvaltningen föreslår att miljö- och byggnämnden avslår din ansökan om bygglov för takfönster, men beviljar de ansökningar som rör ändrad fönstersättning och ommålning av fasad.

I den ursprungliga versionen står det att de sökta åtgärderna rör *huset*, men i sin omskrivna version har Sally bytt ut det mot *fastigheten*. Huset refererar förmodligen till bara huvudbyggnaden medan fastigheten i ursprungstexten verkar referera till båda byggnader. Som jag nämnde tidigare framgår det dock inte riktigt i ursprungstexten vilken eller vilka delar av fastigheten som det sökta bygglovet gäller. Sallys byte av benämning skulle dock i förlängningen kunna innebära att den sökande fick bygglov för att ändra fönstersättningen och måla om båda byggnader som finns på tomten, medan ursprungsversionen förmodligen bara skulle ge bygglov för att utföra åtgärderna på huvudbyggnaden.

Signe och Simon har behållit benämningarna som finns i den ursprungliga texten, varför deras omskrivna versioner har samma problem som originalet.

Den andra ledfamiljen har de tre studenterna också behandlat på olika vis. Sally har bytt ordning på de två benämningarna, så att *sekelskiftet 1900* kommer före *förra sekelskiftet*. Signe har däremot behållit ordningen på de två benämningarna, vilket ger en något ologisk ordning på informationen. Simon har tagit bort båda benämningar och bytt ut dem mot formuleringen i (34).

- (34) Fastigheten består av ett gårdshus på cirka 70 kvadratmeter och ett litet för sekelskiftet tämligen tidstypisk boningshus ...

Detta kan vara problematiskt eftersom förra sekelskiftet inte är 1900, utan 2000. I originaltexten finns samma fel, men där förstår läsaren ändå att det är 1900 skribenten syftar på, eftersom benämningen *sekelskiftet 1900* finns.

Ledfamilj tre har studenterna också behandlat på olika vis. Sally har tagit bort laghänvisningarna och därför även båda benämningar i den tredje ledfamiljen. Rent språkligt är det inte ett problem, men det är ett problem om man ser till innehållet. Skrivelsen ska skickas till både mottagaren och nämnden, och därför behöver förvaltningen visa vilka bestämmelser de har grundat sin bedömning på. Signe och Simon har med laghänvisningen i beslutsförslagen, som de båda har flyttat till inledningen av texten. Båda har låtit benämningen som finns i originaltextens beslutsförslag stå kvar – *PBL*. Första gången de refererar till referenten *plan- och bygglagen* gör de det alltså med en förkortning, vilket kan vara problematiskt eftersom den inte är genomsynlig. Signe skriver senare i sin text *Plan- och bygglagen (PBL)*, men det står i slutet av texten. Simon har däremot ingen annan hänvisning till referenten än *PBL* i tjänsteskrivelsen. I den här texten finns det alltså inget ställe där det står vad förkortningen står för.

I studenternas texter finns fler kausala och adversativa konnektivbindningar än i originaltexten. Utöver de konnektiver som redan fanns har de fört in *därför*, *eftersom*, *men* och *däremot*. Exempel (36) visar hur Sally har skrivit om meningen i (35). Konnektiverna i de båda exemplen är understrukna.

- (35) De sökta takfönstren kan dock inte rymmas inom denna bedömning, de blir ett allt för främmande inslag på den aktuella byggnaden.
- (36) Däremot kan de sökta takfönstren inte rymmas inom denna bedömning då de blir ett allt för främmande inslag på den aktuella byggnaden.

5.4 Meningsbyggnad

Under den här rubriken följer analyser av meningsbyggnaden i de olika versionerna av tjänsteskrivelsen, kopplat till följande frågor i Klarspråkstestet:

21. Är meningarna enkelt byggda utan till exempel långa inskjutna satser och onaturlig ordföljd?
22. Kommer det viktiga tidigt i meningen?
23. Använder du punktuppställningar för att göra informationen överskådlig?

5.4.1 Den ursprungliga tjänsteskrivelsen

Klarspråkstestens fråga 22 handlar om informationsordningen i meningarna – kommer det viktiga tidigt i meningen? I förklaringen till frågan är det tydligt att frågans syfte är att minska

vänstertyngden i meningar. Tjänsteskrivelsen innehåller flera vänstertunga meningar, där fundamentet utgörs av en bisats. Mening (37) är kanske det tydligaste exemplet på vänstertyngd i texten. Det understrukna är fundamentet.

- (37) Vad gäller de delar av den sökta åtgärden som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasad, så bedöms dessa inte påverka byggnaden på ett negativt sätt.

Att fundamentet är långt gör att meningens viktigaste information kommer väldigt sent. Enligt det Strömqvist (2009 s. 38) skriver om arbetsminnet är meningen i exemplet ovan alltså belastande för arbetsminnet, då läsaren måste hålla kvar hela fundamentet i minnet medan hen läser och tolkar resten av meningen.

Beslutsförslaget, mening (38), har inte ett långt fundament, men den belastar läsarens arbetsminne på ett annat sätt, nämligen genom att den innehåller ett inskott som skiljer på meningens två verb. Detta gör att den viktigaste informationen – informationen om att förvaltningen föreslår att ansökan ska avslås – kommer sent i meningen.

- (38) Miljö- och byggnämnden **föreslås** att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, **avslå** er ansökan om bygglov.

Wengelin (2015 s. 12) skriver om den studie av Platzack som visade att läsare uppfattar det som står tidigt i meningen som det viktigaste. I exempel (38) kommer det viktigaste, beskedet om att ansökan bör avslås, sent i meningen på grund av inskottet. Detta vore inte problematiskt om inskottet och det som står före inskottet kunde räknas som den viktigaste informationen för läsaren, men det kan den inte anses vara.

Klarspråkstestets fråga 23 uppmanar läsaren till att göra punktuppställningar för att framhäva viss information eller för att dela upp en lång mening som innehåller uppräkningspunkter eller flera villkor. Tjänsteskrivelsen innehåller inga punktuppställningar trots att det finns framför allt en mening som skulle vinna på att delas upp: meningen som redovisar vilka åtgärder den sökande vill ha bygglov för.

5.4.2 De kommunanställdas tjänsteskrivelse

Båda handläggare har skrivit om meningen i exempel (37) till en mening med kortare fundament. Deras meningar, (39) och (40), är alltså lättare att läsa än meningen i originaltexten,

eftersom meningarna med de kortare fundamenten inte är lika belastande för arbetsminnet. Jenny har dock behållit den ursprungliga meningen.

- (39) Den föreslagna ommålningen av byggnaden och den nya fönstersättningen bedöms inte påverka byggnaden negativt.
- (40) Den ändrade fönstersättningen och ommålningen bedöms vara genomförbara åtgärder.

Beslutsförslaget har samtliga kommunanställda skrivit om. I (41) och (42) redovisas Helenas och Hannas meningar och i (43) redovisas Jennys. Fetmarkeringarna har gjort för att visa att verben skiljs åt av flera ord.

- (41) Med hänsyn till den kulturhistoriska värdefulla miljön som Område X utgör **föreslås** miljö- och byggnämnden att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, **avslå** er ansökan om bygglov.
- (42) Med ovanstående som utgångspunkt **föreslås** Miljö- och byggnämnden att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, **avslå** er ansökan om bygglov.
- (43) Miljö- och byggnämnden **beslutar**:

att avslå er ansökan om bygglov.

Beslutet fattas med stöd av 8 kap 17§ plan- och bygglagen (2010:900) (PBL).

Mening (41) inleds med en bisats, till skillnad från originalmeningen. De två verben skiljs också åt av fler ord. Den här versionen av meningen är alltså mer belastande för arbetsminnet, eftersom läsaren måste hålla ännu fler ord i minnet innan hen kommer till den viktigaste informationen. Mening (42) inleds också med en bisats, som dock är kortare. Verben skiljs åt av många ord, vilket gör att också denna mening är mer belastande för arbetsminnet än ursprungsversionen. Mening (43) är i en jämförelse den där den viktigaste informationen kommer tidigast. Den inleds inte med en bisats och verben skiljs inte åt av något annat än infinitivmärket *att*. Laghänvisningen har flyttats till en egen rad och den har en rak ordföljd.

Ingen av de kommunanställda har använt punktuppställningar i sina tjänsteskrivelser. Jenny har dock, som framgår av (43), lagt upp beslutsmeningen och laghänvisningen på ett sätt som ger samma resultat som en punktuppställning: att framhäva information. Här framhävs informationen genom att den skiljs åt; först visar Jenny att nämnden har beslutat något, sedan vad de har beslutat och sist vad de har grundat beslutet på. Att de tre olika typerna av

information har delats upp på det här sättet gör texten mer överskådlig och mindre belastande för arbetsminnet.

5.4.3 Språkkonsultstudenternas tjänsteskrivelse

Språkkonsultstudenterna har liksom de kommunanställda skrivit om meningen i (37) på olika vis. Sally (44) inleder meningen med ett långt fundament som bara skiljer sig från originalmeningen genom att det inledande *Vad gäller* är bortplockat. Här kommer alltså det viktigaste nästan lika sent som i den ursprungliga meningen. Signes mening (45) har ett kortare fundament än originalmeningen, men verben *bedömer* och *skulle påverka* skiljs åt av många ord. Simon (46) inleder också sin mening med vi-omtal, men ordnar i stället informationen så att den viktigaste kommer först. Gemensamt för Signes och Simons meningar är att läsaren inte behöver hålla ett långt fundament i minnet medan hen ska tolka resten av meningen. I Signes version måste läsaren dock i stället hålla ett långt inskott i minnet i väntan på det andra verbet.

- (44) De delar av ansökan som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasad bedöms inte påverka byggnaden på ett negativt sätt.
- (45) Vi bedömer inte att de sökta åtgärderna som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasaden skulle påverka byggnaden på ett negativt sätt.
- (46) Vi anser att fastigheten inte hade påverkats negativt om det skulle målas om eller om fönsterersättningen skulle ändras.

Studenterna har även skrivit om beslutsförslaget på olika sätt:

- (47) Miljö- och byggförvaltningen **föreslår** att miljö- och byggnämnden **avslår** din ansökan om bygglov för takfönster, men **beviljar** de ansökningar som rör ändrad fönstersättning och ommålning av fasad.
- (48) Vi **föreslår** att Miljö- och byggnämnden bör **avslå** din ansökan om bygglov, med stöd av 8 kap 17 § PBL.
- (49) Miljö- och byggnämnden **föreslås** att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, **avslå** er ansökan om bygglov.

Miljö- och byggförvaltningen **beviljar** däremot din ansökan om att måla om fasaden samt att ändra fönsterersättningen.

Sally (47) har tagit bort laghänvisningen och därför finns inget inskott i beslutsförslaget. Verben skiljs heller inte åt av så många ord. Den här versionen är alltså lättare för arbetsminnet att hantera, men en laghänvisning borde finnas med någonstans, exempelvis i en egen mening som

ligger efter beslutsförslaget. Signe (48) har heller inte många ord mellan de två verben, och laghänvisningen kommer efter själva beslutsförslaget. I den här versionen kommer alltså också det viktigaste först och läsningen hindras inte av några inskott. Simon (49) har behållit det beslutsförslag som finns i den ursprungliga texten, men lagt till en ny mening där det står att förvaltningen beviljar en del av bygglovet.

Samtliga studenter har följt rådet om punktuppställningar som Klarspråkstestet ger i anslutning till fråga 23. Den del av texten som handlar om vilka åtgärder den sökande vill ha bygglov för har alla studenter gjort om till en punktuppställning. Eftersom allas versioner är ganska lika räcker det med att ta upp en av dem. I (50) visar jag meningen i originaltexten och i (51) visar jag Simons omskrivna version.

- (50) Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, samt ommålning av huset i en varmgrå kulör.
- (51) I ansökan står det att du vill:
- ändra fönstersättningen
 - måla om huset i varmgrå kulör
 - montera ett takfönster åt väster mot gatan.

5.5 Sammanfattning av textanalysen

Textanalyserna av de olika versionerna av tjänsteskrivelsen har visat att båda grupper har tillämpat Klarspråkstestets råd på originaltexten. De har dock gjort det i olika hög utsträckning. Inte helt oväntat har språkkonsultstudenterna bland annat infört direkt tilltal och punktuppställningar samt ändrat på rubrikerna. Den här typen av ändringar är sådana som under språkkonsultprogrammets gång ofta har tagits upp som viktiga för en texts begriplighet, varför det inte är förvånande att studenterna har gjort fler sådana ändringar än de kommunanställda. De kommunanställda har arbetat med att ta bort passiva verb och även verbalsubstantiv i viss mån. De har dessutom arbetat in fler kausala och adversativa konnektiver, men inte nämnvärt förändrat tilltalet. Intressant är att de däremot har infört omtal i tredje person i texten.

6 Analys av intervjuerna

6.1 Informanternas åsikter om Klarspråkstestet

Jenny berättade att hon tyckte att testet inte var så lätt att tillämpa på tjänsteskrivelsen eftersom hon ansåg att testet inte gav tillräckligt konkreta råd. Råd som ”Skriv om texten! Se till att svara på läsarnas frågor.” blev inte till så mycket hjälp när hon skulle omarbeta texten; i stället skulle hon önskat att testets råd var mer konkreta och förklarande. Hon kommenterade ytterligare två råd:

”Förtydliga sambandet mellan de centrala begreppen i texten”, det säger inte mig någonting. ”Ge en pedagogisk förklaring till skälen för beslut”, ja men *hur* ger jag en pedagogisk förklaring? Det skulle man ju vilja veta. Hur blir det pedagogiskt? Men jag vet inte om man fick ... Man kanske fick mer sånt stöd under testet men då är själva testet för stort. Det kanske finns jättemycket bra men man hinner inte. Hela testet skulle man ju mer vilja ha i bokform i så fall, så att man kunde titta på en rubrik och bläddra fram och tillbaka.

Här framkommer det alltså att Jenny tyckte att testet blev för långt för att det skulle finnas tid till att ta till sig all information, och då är det främst förklaringarna – stödet – som hon verkar syfta på. Vidare tar hon upp att det vore bra att ha testet i bokform, så att det skulle gå att bläddra fram och tillbaka och söka upp den information som man tycker att man behöver när man skriver en text.

Intressant är att Jenny tog upp att rådet om att förklara textens centrala begrepp inte sa henne någonting, för till skillnad från Jenny tyckte Signe att just informationen om bindeord var bra:

Fördelar med testet är att det ganska konkret lägger fram ganska exakt vad du ska ändra. [...] ”Lägg in fler bindeord” och så och den förklarar också vad bindeord är. Man kan nog göra det utan att kunna så mycket om sånt innan, tror jag.

Här blir kontrasten mellan den utan språklig utbildning och den med språklig utbildning tydlig; juristen tyckte att rådet om bindeord inte var tillräckligt konkret, medan språkkonsultstudenten tyckte att det var konkret och att testet förklarade det så bra att någon utan språklig utbildning nog skulle kunna ta informationen till sig. Det framkom dock inte i intervjun om Jenny hade läst förklaringen till frågan om textbindning, varför det inte riktigt går att dra några slutsatser utifrån detta.

Helena tyckte att råden och förklaringarna över lag var bra och att de fick henne att reflektera över sitt skrivande. Hon berättade dock att hon inte följde de råd som gick emot förvaltningens mall för tjänsteskrivelser. I mallen är beslutsförslaget placerat i slutet av texten, medan Klarspråkstestet säger att beslutet ska stå först. I fall som dessa följde hon alltså förvaltningens mall.

Även Simon tyckte att råden och förklaringarna över lag var lätta och pedagogiska, men ibland också vaga. Att se till att rubrikerna motsvarar innehållet var ett råd han tyckte var lite vagt, eftersom skribenten kan ha en uppfattning om vad stycket handlar om som mottagaren inte delar. Han resonerade även om Klarspråkstestens användning av grammatiska termer på följande vis:

De använder lite grammatiska termer och visar i exempel vilket ju är bra, men jag kan verkligen tänka mig att om man läser ett sånt exempel och har ett annat exempel i texten, kan det vara svårt att avgöra om det är applicerbart på ens egen text. Men det är ju alltid svårt att uttrycka sig pedagogiskt med en terminologi som inte är tillgänglig för den man pratar med.

Sally tyckte att förklaringarna över lag var bra, men att testet skulle kunna vinna på att motivera varför man bör göra vissa ändringar. Det här motiverade hon med att man kanske förstår hur man ska göra en viss ändring, men att man kanske inte vet varför det ska vara så eller vart det kommer att leda – man motiveras inte till att göra ändringar i sin text om man inte vet varför ändringarna skulle göra texten bättre.

Jag frågade Jenny och Helena om de trodde att de skulle ha Klarspråkstestens råd i åtanke under framtida skrivande, och de gav väldigt olika svar. Jenny sa att det blev för många tips som inte var tillräckligt konkreta, och att hon nog därför inte skulle ta med sig något från testet. Hon sa att det hon hade kunnat få med sig var att man bör skriva beslutet för sig och lagen nedanför, men det hade hon fått med sig under juristprogrammet. Helena sa däremot att hon trodde att hon skulle ha råden i åtanke i framtiden och att hon hade fått många funderare om skrivande tack vare testet. Hon sa dock också att det kan bli svårt att komma så långt som till att ändra sitt skrivande:

Har man skrivit beslut i så pass många år som man har gjort är det lite svårt att komma ur mönstret, men det går säkert med lite träning att komma till ett annat språk.

6.2 Informanternas reflexioner kring sina ändringar

Både Jenny och Helena berättade att de tänkt på mottagaren när de skrev om tjänsteskrivelsen. Helena sa att hon kände att hon fick välja spår när hon skrev om tjänsteskrivelsen – antingen fick hon skriva mer för mottagaren eller mer för nämnden och eventuella överinstanser. I det här fallet valde hon att skriva så att den sökande skulle förstå, och mindre för eventuella andra läsare. Jenny var inne på samma spår och underströk att det viktigaste är att mottagaren ska förstå en text. Vidare sa hon:

Ibland tror jag att vi skriver mer till nämnden. Man skriver mycket mer till nämnden. [...] Varför finns det med vilken detaljplan det är och någon konstigt referens kring det? Det säger ju inte den personen som får det här någonting. Är det verkligen relevant? Eller är det bara något vi råkar skriva för att alla skriver så? Så jag tog bort en del saker.

Jenny tog alltså bort bland annat informationen om vilken detaljplan fastigheten omfattas av. Signe tog också upp informationen om detaljplanen och sa att hon tyckte att den var onödig. Hon tog dock inte bort den informationen eftersom hon kände sig osäker på vad tjänsteskrivelsen behövde innehålla:

Det är väl samma som alltid egentligen med såna här grejer, att jag vet inte vad man får ändra och ifall till exempel detaljplan och sånt måste stå med eller om man kan ta bort det, för jag tycker bara att det är i vägen när jag ska läsa. Det är ju inte som att jag kommer leta upp detaljplanen.

Vidare sa Signe att hon inte visste om allt blev korrekt i hennes version av tjänsteskrivelsen, och att hon skulle ha behövt mer tid för att kunna sätta sig in i ämnet av den anledningen. Hon tog till exempel upp att hon egentligen inte trodde att det var korrekt att inleda beslutsförslaget med ”Vi föreslår att”, men att hon gjort så ändå eftersom hon tyckte att det blev tydligare.

Simon var inne på samma spår som Signe och berättade att han var osäker på om innehållet i hans version av tjänsteskrivelsen helt stämde överens med det i den ursprungliga tjänsteskrivelsen:

Jag tror att jag har med det viktigaste och hoppas att innehållet är likvärdigt med originalet. Jag vet att jag tog bort några grejer som jag inte tyckte var vettiga, så det kanske är lite risky, jag skulle väl egentligen behövt mer bakgrundsinformation för att göra det ännu bättre. Men med tanke på att jag gjorde det på en

timme och hade ganska begränsad bakgrundsinformation så tycker jag fortfarande att det blev mycket bättre.

Sally resonerade också kring informationsbortfall och att det kan vara både positivt och negativt:

Jag tänker att ett visst informationsbortfall ju inte behöver vara något negativt. Det kan ju vara hela meningen eftersom de ibland ger information som inte är relevant för mottagaren utan bara för dem. Så den typen av informationsbortfall är ju positiv. I vanliga fall om man skulle göra den här typen av ändring på en text skulle man ju ha en dialog med dem och fråga fram och tillbaka, så det är ju lite svårt när man bara gör det så här.

Alla tre studenter kom alltså fram till att de hade behövt mer tid för att sätta sig in i ämnet, då ingen av dem har någon kunskap om bygglov sedan innan.

7 Diskussion

Först och främst ska det poängteras att man måste ta med i beräkningen att grupperna som har deltagit i studien är mycket små. Huruvida det går att dra några mer generella slutsatser utifrån mitt resultat är därför svårt att säga. Jag skulle dock, trots den här studiens begränsade omfattning, vilja påstå att det går att generalisera i viss mån då skillnaden mellan de två grupperna genom min textanalys visat sig vara så tydlig.

Mina textanalyser har visat att de två olika gruppernas beslut skiljer sig åt på flera vis. För det första har språkkonsultstudenterna gjort mer omfattande ändringar på en övergripande nivå än de kommunanställda. Studenterna har till exempel ändrat tilltalet i texten, till *du*. De kommunanställda har visserligen också mer tilltal i sina omskrivna versioner än i originaltexten, men de gånger det förekommer har de använt sig av *ni* i stället för *du*. Till Klarspråkstestets frågor om tonen i texten finns följande förklaring:

Använd **direkt tilltal** i texter som riktar sig till enskilda personer. Välj *du* med liten bokstav i första hand. [...] Alternativen till *du* är *Du* eller *Ni* när du skriver till *en* person. När du skriver till flera personer, använder du *ni* om du skulle dua var och en av dem. Annars kan du använda *Ni*. I allmän information riktad till en stor grupp medborgare är tilltalet numera i regel *du* med litet d. (Språkrådet 2008b)

Klarspråkstestets förklaring ger alltså skribenten flera val. Anledningen till att språkkonsultstudenterna har valt du-tilltal är förmodligen att de under sin utbildning har fått lära sig att du-tilltal är det tilltal man bör använda sig av i en text som är riktad till en person. Därför är det mer naturligt för dem att tolka Klarspråkstestets råd på det viset. Den här tolkningen verkar däremot inte de kommunanställda ha gjort. Eftersom Klarspråkstestet lägger fram tilltal med *Ni* som ett alternativ till du-tilltal är det möjligt att de kommunanställda inte såg någon anledning till att byta tilltal. Testet säger visserligen att man ska välja du-tilltal i första hand, men när testet ger *ni* som alternativ och man är van vid att skriva *ni*, är det förmodligen så att det känns omotiverat att byta till du-tilltal. Att testet ger flera alternativ i tilltalsfrågan verkar utifrån mina resultat göra att personer som inte har någon språklig utbildning, väljer att skriva som de har gjort tidigare i stället för att byta tilltal. Förklaringen talar dessutom bara om *hur* och *att* man ska ändra på tilltalet, men inte *varför*, vilket inte motiverar till ändring av tilltal. Som Sally påpekade motiveras man kanske inte till att göra ändringar i sin text om man inte vet varför ändringarna skulle göra texten bättre. Det här

resonemanget skulle även kunna tillämpas på andra nivåer av texten där de kommunanställda inte gjort några eller några större ändringar.

Det är också intressant att det finns visst informationsbortfall i språkkonsultstudenternas tjänsteskrivelser. Precis som Sally poängterade kan ett visst informationsbortfall vara själva poängen med textrevideringar av den här typen, men det kan också vara så att viktig information tas bort när personen som ändrar i texten inte har någon sakkunskap i det aktuella ämnet. Så har i viss mån skett i språkkonsultstudenternas versioner av tjänsteskrivelsen. Alla tre studenter tryckte därför under intervjun på vikten av att få möjlighet att sätta sig in i ämnet innan en sådan här redigering av en text kan genomföras med gott resultat. I sin rapport poängterar även Nord (2011 s. 183) att vissa ändringar kan vara svåra att genomföra för en extern granskare, ifall det inte finns möjlighet att inhämta ny information om ärendet. Man får då antingen gissa eller låta meningen stå som den är. Språkkonsultstudenterna verkar på vissa ställen ha gissat, eftersom samtliga uttryckte osäkerhet om några ändringar under intervjuerna.

En av handläggarna, Helena, förklarade att hon valt att behålla beslutsförslaget på samma plats som i den ursprungliga tjänsteskrivelsen, trots att Klarspråkstestet säger att ett beslut ska stå först i texten. Jag fick inte möjlighet att intervjua Hanna och vet därför inte hur hon resonerade om beslutsförslagets placering, men i hennes version av tjänsteskrivelsen är beslutsförslaget också placerat på samma ställe som i ursprungsversionen. Appelgren (2002) kom i sin studie bland annat fram till att skribenter som måste använda ovanifrån bestämda malltexter kan ha svårare att ta till sig Klarspråkstestet. Hon verkar visserligen syfta på själva texten i mallarna, snarare än en dispositionsmall för en viss texttyp, men hennes slutsats verkar, om man utgår från mitt resultat, gå att tillämpa på även dispositionsnivå.

De två gruppernas åsikter om Klarspråkstestens användbarhet var över lag ganska lika: samtliga informanter som jag intervjuade ansåg att testet var mycket omfattande och tidskrävande, och att det därför inte är ett så praktiskt verktyg om man inte har gott om tid. Precis som det påpekas i *På väg mot ett bättre myndighetsspråk* (2001 s. 93) är det dock inte realistiskt att anta att testet ska kunna användas av varje test som skrivs. För den myndighetsanställda som vill använda sig av Klarspråkstestet och saknar språklig utbildning sedan tidigare riskerar dock testets längd och omfattning att resultera i att testet inte används över huvud taget.

För att återknyta till syftet med min undersökning vill jag påstå att Klarspråkstestet för beslut inte verkar vara optimalt utformat för någon av de undersökta grupperna. Testet fungerar bevisligen eftersom båda grupper har gjort ändringar utifrån testets råd, men min undersökning

har visat att det kanske inte fungerar så bra som det skulle kunna göra, åtminstone när användarna inte har så mycket tid på sig. De två gruppernas reviderade tjänsteskrivelser har brister på olika områden: de kommunanställdas versioner har brister genom att de inte följt så många av testets råd i så hög utsträckning, och språkkonsultstudenternas versioner har brister på informationsområdet. Av detta drar jag slutsatsen att någon utan språklig utbildning men med sakkunskap skulle behöva introduceras för klarspråk innan den gör testet, liksom någon med språklig utbildning men utan sakkunskap inom området skulle behöva tid att sätta sig in i ämnet först. Enligt min bedömning innebär det att testet inte fungerar så bra för de personer som kanske behöver det mest och som torde vara en stor potentiell grupp användare av testet: personer som vill förbättra sina texter men inte har tid eller resurser till någon klarspråksutbildning eller att på annat sätt sätta sig in i hur man skriver klarspråkliga texter.

Källförteckning

Tryckta källor

- Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod. En handbok*. Stockholm: Liber.
- Ehrenberg-Sundin, Barbro & Sundin, Maria (2015). *Krångelspråk blir klarspråk – Från 1970-tal till 2010-tal*. Språkrådet och Norstedts.
- Englund Hjalmarsson, Helena & Mattson, Anki (2013). *Juristens skrivhandbok*. Stockholm: Jure förlag.
- Hellspång, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Nyström Höög, Catharina; Söderlundh, Hedda & Sörlin, Marie (red.) (2012). *Myndigheterna har ordet. Om kommunikation i skrift*. Språkrådet och Norstedts.
- Strömquist, Sven (2009). *Språkets öga. Om vägarna mellan tankar och ord*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

- Appelgren, Madeleine (2002). *Begripligt eller obegripligt? En studie av förvaltningsbeslut före och efter Klarspråkstestet*. Examensarbete språkkonsultprogrammet, Stockholms universitet. Hämtat 2016-04-13 från www.su.se/polopoly_fs/1.29546.1337872260!/madde.pdf
- Institutet för språk och folkminnen (2015a). *Språklagen*. Hämtat 2016-03-16 från <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/sprakpolitik/spraklagen.html>
- Institutet för språk och folkminnen (2015b). *Klarspråkstestet*. Hämtat 2016-04-05 från <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/klarsprak/att-skriva-klarsprak/klarsprakstestet.html>
- Institutet för språk och folkminnen (2016). *Klarspråk*. Hämtat 2016-05-18 från <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/klarsprak.html>
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2016). *Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor*. Hämtat 2016-05-20 från <https://www.msb.se/sv/Produkter--tjanster/Publikationer/Publikationer-fran-MSB/Kommunal-tillsyn-enligt-lagen-om-skydd-mot-olyckor1/>

- Nord, Andreas (2011). *Att göra någon annans text tydlig. Förutsättningar och språkideal vid språkbearbetning av myndighetstext*. TeFa nr 48. Uppsala: FUMS, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. Hämtat 2016-05-18 från www.diva-portal.org/smash/get/diva2:578975/FULLTEXT01.pdf
- Språkrådet (2008a). Klarspråkstestet: frågedelen. Hämtat 2016-05-24 från <http://www4.sprakochfolkminnen.se/klarsprakstest/resources/fragor1.pdf>
- Språkrådet (2008b). Klarspråkstestet: kommentarer och exempel. Hämtat 2016-05-24 från <http://www4.sprakochfolkminnen.se/klarsprakstest/resources/kommentarer1.pdf>
- Språkrådet (2011). *Språklagen i praktiken. Riktlinjer för tillämpning av språklagen*. Hämtat 2016-05-20 från www.sprakochfolkminnen.se/download/18.../spraklagen-i-praktiken.pdf
- Statskontoret (2001). *På väg mot ett bättre myndighetsspråk*. Hämtat 2016-05-20 från www.statskontoret.se/upload/publikationer/2001/200118.pdf
- Sveriges riksdag (2009). *Språklag SFS 2009:600*. Hämtat 2016-04-13 från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600
- Wengelin, Åsa (2015). Mot en evidensbaserad språkvård? En kritisk granskning av några svenska klarspråksråd i ljuset av forskning kring läsbarhet och språkbearbetning. *Tidskriften Sakprosa*, vol. 7, nr. 2. Hämtat 2016-05-18 från <https://www.journals.uio.no/index.php/sakprosa/article/view/983>

Bilagor

Bilaga I. Den ursprungliga tjänsteskrivelsen

GÖKEN 5 - ansökan om bygglov för fasadändring

Ärendebeskrivning:

Ansökan om bygglov inkom 2016-01-28. Reviderade handlingar inkom 2016-02-05.

Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, samt ommålning av huset i en varmgrå kulör. En inre omdisposition av planlösningen redovisas också.

I den ursprungliga bygglovsansökan MBN/2015-XXXX beviljades ett sadeltak för trapphuset. Innevarande ansökan redovisar att man nu väljer att behålla det befintliga pulpettakets på trapphuset. Den befintliga murstocken behålls också.

Förutsättningar:

Fastigheten omfattas av detaljplan, XX 111. Gällande detaljplan medger en byggnadshöjd på 4,5 meter, samt en våning. Prickmarkerad mark är ej avsedd att bebyggas.

På fastigheten finns idag en huvudbyggnad med en byggnadsyta om ca 70 kvm. Det finns även ett gårdshus om ca 70 kvm.

Fastigheten omfattas av "Strategi X", där belyses områdets karaktäristiska och kulturhistoriska prägel och den betydelse området har för Stadens stadsmiljö.

Yttranden:

Museum X har lämnat yttrande i ursprungligt ärende MBN/2015-XXXX, detta är fortsatt tillämpligt för innevarande ansökan.

Skäl till beslut:

Vad gäller de delar av den sökta åtgärden som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasad, så bedöms dessa inte påverka byggnaden på ett negativt sätt. Fönstersättningen innebär delvis en återgång till befintligt utseende och den föreslagna fasadfärgen var vanligt förekommande kring förra sekelskiftet. De sökta takfönstren kan dock inte rymmas inom denna bedömning, de blir ett allt för främmande inslag på den aktuella byggnaden.

Fastigheten består av ett gårdshus och ett litet och tämligen tidstypisk boningshus för tiden kring sekelskiftet 1900. Trots en del sentida tillägg får huset anses vara en viktig komponent i bebyggelsemiljön i Område X.

Det finns sedan tidigare en del takfönster ut mot gatan i området, det kan inte vara en fortsatt utvecklingsriktning att medge sådana om det ska finnas möjlighet att bevara den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör.

Det framgår även av yttrandet från Museum X att man vänder sig mot takfönstren då de bedöms bli mycket framträdande mot gatan. Husets takfall mot gatan bör därmed bevaras, för att möjliggöra en upplevelse av bebyggelsemiljön utan fler främmande tillägg i området.

Med detta som utgångspunkt bör man nu beakta den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör och därmed hänvisa till varsamhetskravet i 8 kap 17 § Plan- och bygglagen (PBL).

Miljö- och byggnämnden föreslås att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, avslå er ansökan om bygglov.

Innan Miljö- och byggnämnden beslutar i ärendet har ni möjlighet att bemöta denna skrivelse. Eventuella synpunkter ska skriftligen ha inkommit till Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden, **senast den 8 mars 2016**.

Vill ni att ärendet skall behandlas i Byggnadsnämnden i mars månad skall skrivelse ha inkommit senast den 3 mars 2016.

Miljö- och byggförvaltningen

Handläggarens namn
Bygglovshandläggare

Bilaga II. Helenas version av tjänsteskrivelsen

GÖKEN 5 – ansökan om bygglov för fasadändring

Ärendebeskrivning:

Ansökan om bygglov inkom 2016-01-28. Reviderade handlingar inkom 2016-02-05.

Inlämnad ansökan redovisar fasadändring. Sökanden avser ändra några fönster på byggnaden samt sätta in ett takfönster mot väster. Huset ska även målas om i en grå kulör. Den invändiga planlösningen kommer också att ändras.

För den ursprungliga bygglovsansökan MBN/2015-XXXX beviljades bygglov för ett sadeltak på trapphuset. I nu inlämnad ansökan vill ni behålla det befintliga pulpettakets samt den befintliga murstocken.

Förutsättningar:

Fastigheten omfattas av detaljplan, XX 111. Gällande detaljplan medger en byggnadshöjd på 4,5 meter, samt en våning. Prickmarkerad mark är ej avsedd att bebyggas.

På fastigheten finns idag en huvudbyggnad med en byggnadsyta om ca 70 kvm och ett gårdshus om ca 70 kvm.

I det kommunala dokumentet "Strategi X" framgår att området har en särskild karaktär och kulturhistorisk prägel som har betydelse för Stadens stadsmiljö.

Yttranden:

Museum X har lämnat ett yttrande i den förra ansökan med ärendenummer MBN/2015-XXXX. Detta yttrande är fortfarande tillämpligt för denna ansökan.

Skäl till beslut:

På fastigheten finns ett bostadshus och ett gårdshus. Dessa är uppförda runt sekelskiftet 1900 och har en utformning som var vanligt vid den tiden. Trots att huset byggts om under de senaste åren så är huset en viktig del i bebyggelsemiljön för området Område X.

Den föreslagna ommålningen av byggnaden och den nya fönstersättningen bedöms inte påverka byggnaden negativt. De nya takfönstren däremot blir ett allt för främmande inslag på byggnaden.

Även om det finns byggnader med takfönster ut mot gatan i området Område X kan det inte anses vara en lämplig utvecklingsriktning tillåta fler takfönster på byggnader i området eftersom man vill bevara den värdefulla kulturhistoriska miljön som stadsdelen Område X utgör i staden.

Av Museum Xs yttrande framgår att takfönster placerade mot gatan blir allt för framträdande. Man bör i stället bevara det befintliga taket.

Enligt 8 kap 17 § PBL framgår att en åtgärd måste uppfylla varsamhetskravet.

Med hänsyn till den kulturhistoriska värdefulla miljön som Område X utgör föreslås miljö- och byggnämnden att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, avslå er ansökan om bygglov.

Innan Miljö- och byggnämnden beslutar i ärendet har ni möjlighet att bemöta denna skrivelse. Eventuella synpunkter ska skriftligen ha inkommit till Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden, senast den 8 mars 2016.

Vill ni att ärendet ska behandlas i Byggnadsnämnden i mars månad ska er skrivelse ha inkommit senast den 3 mars 2016.

Bilaga III. Hannas version av tjänsteskrivelsen

Klarspråkstest GÖKEN 5 - ansökan om bygglov för fasadändring

Ärendebeskrivning:

Ansökan om bygglov inkom 2016-01-28. Reviderade handlingar inkom 2016-02-05.

Inlämnad ansökan redovisar fasadändring. Den består av ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, samt ommålning av huset i en varmgrå kulör. Planlösningen inomhus ändras också något.

I den ursprungliga bygglovsansökan MBN/2015-XXXX beviljades ett sadeltak för trapphuset. I denna ansökan väljer sökanden att behålla det befintliga pulpettak på trapphuset. Den befintliga murstocken behålls också.

Förutsättningar:

Fastigheten omfattas av detaljplan, XX 111. Gällande detaljplan medger en byggnadshöjd på 4,5 meter, samt en våning. Prickmarkerad mark är ej avsedd att bebyggas.

På fastigheten finns idag en huvudbyggnad med en byggnadsyta om ca 70 kvm. Det finns även ett gårdshus om ca 70 kvm.

Fastigheten omfattas av "Strategi X", där lyfts områdets karaktäristiska och kulturhistoriska prägel fram samt den betydelse som området har för Stadens stadsmiljö.

Yttranden:

Museum X har lämnat yttrande i ursprungligt ärende MBN/2015-XXXX, detta är fortsatt tillämpligt för denna ansökan.

Skäl till beslut:

Sedan tidigare finns en del fastigheter i området som har takfönster ut mot gatan. För att kunna bevara den kulturhistoriskt värdefulla miljö som den här delen av Område X utgör, kan det fortsättningen inte medges liknande takfönster. Det framgår även av yttrandet från Museum X där anser att takfönster inte är lämpligt, de bedöms bli allt för framträdande mot gatan. Husets befintliga tak mot gatan bör därmed bevaras, för att göra det möjligt en uppleva bebyggelsemiljön i Område X utan fler främmande tillägg på byggnaderna.

Fastigheten består av ett gårdshus och ett litet och relativt tidstypisk boningshus för tiden kring sekelskiftet 1900. Trots en del tillägg på senare tid anses huset vara en viktig del i Område Xs bebyggelsemiljö.

Den ändrade fönstersättningen och ommålningen bedöms vara genomförbara åtgärder. Fönstersättningen innebär delvis en återgång till befintligt utseende och den föreslagna fasadfärgen var vanligt förekommande kring förra sekelskiftet. De takfönstren som man söker för ryms däremot inte inom denna bedömning, de blir ett allt för främmande inslag på byggnaden.

Den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör omfattas av varsamhetskravet i 8 kap 17 § Plan- och bygglagen (PBL). Varsamhetskravet syftar till att bevara bebyggelsemiljöers och byggnaders kulturhistoriska- och konstnärliga värden

Med ovanstående som utgångspunkt föreslås Miljö- och byggnämnden att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, avslå er ansökan om bygglov.

Innan Miljö- och byggnämnden beslutar i ärendet har ni möjlighet att bemöta denna skrivelse. Eventuella synpunkter ska skriftligen ha inkommit till Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden, **senast den 8 mars 2016.**

Vill ni att ärendet skall behandlas i Byggnadsnämnden i mars månad skall skrivelse ha inkommit senast den 3 mars 2016.

Miljö- och byggförvaltningen

Bilaga IV. Jennys version av tjänsteskrivelsen

GÖKEN 5 – förslag till beslut om bygglov för fasadändring

Miljö- och byggförvaltningens förslag till beslut

Miljö- och byggnämnden beslutar:

att avslå er ansökan om bygglov.

Beslutet fattas med stöd av 8 kap 17§ plan- och bygglagen (2010:900) (PBL).

Ärendebeskrivning:

Ansökan om bygglov inkom 2016-01-28. Reviderade handlingar inkom 2016-02-05.

Inlämnad ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, samt ommålning av huset i en varmgrå kulör. En inre omdisposition av planlösningen redovisas också. Sökande väljer att behålla befintligt pulpettak och murstock.

Förutsättningar:

Kommunfullmäktige i Staden antog 2013-05-30 § 53 en "Strategi X" med syftet att stärka stadens identitet och attraktivitet. Denna strategi sammanfattar viljan att med olika medel stärka stadens identitet och attraktivitet. Fastigheten Göken 5 omfattas av detta dokument och där belyses områdets karaktäristiska och kulturhistoriska prägel och den betydelse området har för Stadens stadsmiljö.

Yttranden:

Museum X har lämnat yttrande i tidigare bygglovsansökan MBN/2015-XXXX. Något nytt yttrande behövs inte i ärendet då det tidigare yttrandet kan användas även för denna bygglovsansökan.

Skäl till beslut:

Fastigheten Göken 5 består av ett gårdshus och ett litet och tämligen tidstypisk boningshus för tiden kring sekelskiftet 1900. Trots en del sentida tillägg får huset anses vara en viktig komponent i bebyggelsemiljön i Område X.

Det finns sedan tidigare en del takfönster ut mot gatan i området men en fortsatt utveckling med ytterligare takfönster är inte lämplig då det inte bevarar den viktiga kulturhistoriska miljön som finns i området.

Enligt 8 kap 17 § PBL så ska en ändring av en byggnad och utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Det framgår även av yttrandet från Museum X att de vänder sig mot takfönstren då de bedöms bli mycket framträdande mot gatan. Husets takfall mot gatan bör därmed bevaras, för att möjliggöra en upplevelse av bebyggelsemiljön utan fler främmande tillägg i området.

De sökta takfönstren blir ett främmande inslag på den aktuella byggnaden och plan- och byggavdelningen anser inte att de bevarar den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör. Ansökan om bygglov ska därför avslås.

Upplysningar

Vad gäller de delar av det sökta bygglovet som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasad, så bedöms dessa inte påverka byggnaden på ett negativt sätt.

Fönstersättningen innebär delvis en återgång till befintligt utseende och den föreslagna fasadfärgen var vanligt förekommande kring förra sekelskiftet. Plan- och byggavdelningen ska dock behandla hela bygglovsansökan varför inte heller dessa åtgärder kan beviljas.

Innan Miljö- och byggnämnden beslutar i ärendet har ni möjlighet att bemöta denna skrivelse. Eventuella synpunkter ska skriftligen ha inkommit till Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden, **senast den 8 mars 2016.**

Kalle Karlsson
Bygglovshandläggare
0123-123 45

Bilaga V. Sallys version av tjänsteskrivelsen

Din ansökan om bygglov för fasadändring

Förslag till beslut

I din ansökan tog du upp tre ändringar på fastigheten.

- Ändrad fönstersättning
- Ommålning av fasad
- Takfönster

Miljö- och byggförvaltningen föreslår att miljö- och byggnämnden avslår din ansökan om bygglov för takfönster, men beviljar de ansökningar som rör ändrad fönstersättning och ommålning av fasad.

Redogörelse för ärendet

Den 28 januari 2016 skickade du in en ansökan om bygglov till Miljö- och byggnämnden. De reviderade handlingarna kom in 5 februari 2016. Den inlämnade ansökan redovisar fasadändring i form av något ändrad fönstersättning, montering av takfönster åt väster mot gatan, och ommålning av huset i en varmgrå färg. En inre omDisposition av planlösningen redovisas också i ansökan.

I din ursprungliga bygglovsansökan MBN/2015-XXXX beviljades du ett sadeltak för trapphuset. Innevarande ansökan redovisar att du nu väljer att behålla det befintliga pulpettak på trapphuset. Den befintliga murstocken behålls också.

Yttranden

Museum X har lämnat yttrande i ursprungligt ärende MBN/2015-XXXX. Yttrandet gäller även för innevarande ansökan.

Skäl till beslutet

Fastigheten består av ett gårdshus och ett litet och tämligen tidstypisk boningshus för tiden kring sekelskiftet 1900. Trots en del sentida tillägg får huset anses vara en viktig komponent i bebyggelsemiljön i Område X.

De delar av ansökan som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasad bedöms inte påverka byggnaden på ett negativt sätt. Fönstersättningen innebär delvis en återgång till befintligt utseende och den föreslagna fasadfärgen var vanligt förekommande kring förra sekelskiftet. Däremot kan de sökta takfönstren inte rymmas inom denna bedömning då de blir ett allt för främmande inslag på den aktuella byggnaden. Det finns sedan tidigare en del takfönster ut mot gatan i området, det kan inte vara en fortsatt utvecklingsriktning att medge sådana om det ska finnas möjlighet att bevara den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör.

Det framgår även av yttrandet från Museum X att man vänder sig mot takfönstren då de bedöms bli mycket framträdande mot gatan. Husets takfall mot gatan bör därmed bevaras, för att möjliggöra en upplevelse av bebyggelsemiljön utan fler främmande tillägg i området.

Med detta som utgångspunkt bör man nu beakta den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör.

Hur du överklagar

Innan vi beslutar i ärendet har ni möjlighet att bemöta denna skrivelse. Eventuella synpunkter ska ni skriftligen skicka till Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden, **senast den 8 mars 2016.**

Vill ni att ärendet skall behandlas i Byggnadsnämnden i mars månad skall skrivelsen ha inkommit till oss senast den 3 mars 2016.

Miljö- och byggförvaltningen

Bilaga VI. Signes version av tjänsteskrivelsen

GÖKEN 5 - ansökan om bygglov för fasadändring

Förslag till beslut:

Vi föreslår att Miljö- och byggnämnden bör avslå din ansökan om bygglov, med stöd av 8 kap 17 § PBL.

Ärendebeskrivning:

Ansökan om bygglov inkom 2016-01-28. Reviderade handlingar inkom 2016-02-05.

I din ansökan önskar du utföra fasadändringar genom att:

- ändra fönstersättningen något,
- montera takfönster åt väster mot gatan,
- måla om huset i en varmgrå kulör.

Du redovisar även en inre omdisposition av planlösningen.

I den ursprungliga bygglovsansökan MBN/2015-XXXX godkände vi att ett sadeltak för trapphuset fick byggas. Innevarande ansökan redovisar att du nu väljer att behålla det befintliga pulpettakets på trapphuset. Du behåller även den befintliga murstocken.

Fastighetens förutsättningar:

Fastigheten omfattas av detaljplan, XX 111. Den medger en byggnadshöjd på 4,5 meter, samt en våning. Den säger också att man inte får bebygga prickmarkerad mark.

På fastigheten finns idag en huvudbyggnad med en byggnadsyta om ca 70 kvm. Det finns även ett gårdshus om ca 70 kvm.

Fastigheten omfattas av "Strategi X". Den belyser områdets karaktäristiska och kulturhistoriska prägel och den betydelse området har för Stadens stadsmiljö.

Yttranden:

Museum X har lämnat yttrande i ursprungligt ärende MBN/2015-XXXX. Detta är fortsatt tillämpligt för innevarande ansökan.

Skäl till beslut:

Vi bedömer inte att de sökta åtgärderna som innebär en något ändrad fönstersättning samt ommålning av fasaden skulle påverka byggnaden på ett negativt sätt. Fönstersättningen innebär delvis att huset återgår till befintligt utseende och den föreslagna fasadfärgen var vanligt förekommande kring förra sekelskiftet. De sökta takfönstren kan dock inte rymmas

inom denna bedömning eftersom de blir ett allt för främmande inslag på den aktuella byggnaden.

Fastigheten består av ett gårdshus och ett litet tidstypiskt boningshus för tiden kring sekelskiftet 1900. Trots en del tillägg som har tillkommit i efterhand anser vi att huset är en viktig komponent i bebyggelsemiljön i Område X.

Det finns sedan tidigare en del takfönster ut mot gatan i området, och det kan inte vara en fortsatt utvecklingsriktning att medge sådana om det ska finnas möjlighet att bevara den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör.

Museum X vänder sig i sitt yttrande mot takfönstren då de bedöms bli mycket framträdande mot gatan. Du bör därför bevara husets takfall mot gatan, för att möjliggöra en upplevelse av bebyggelsemiljön utan fler främmande tillägg i området.

Med detta som utgångspunkt beaktar vi nu den kulturhistoriskt värdefulla miljö som denna del av Område X utgör och hänvisar därmed till varsamhetskravet i 8 kap 17 § Plan- och bygglagen (PBL).

Att bemöta förslaget om beslut:

Innan Miljö- och byggnämnden beslutar i ärendet har du möjlighet att bemöta skrivelsen att vi kommer att avslå ditt beslut. Du ska ha skickat in eventuella synpunkter skriftligen så att de har anlänt till Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden, **senast den 8 mars 2016**.

Vill du att ärendet skall behandlas i Byggnadsnämnden i mars månad skall du ha skickat in en skrivelse senast den 3 mars 2016.

Miljö- och byggförvaltningen

Bilaga VII. Simons version av tjänsteskrivelsen

Beslut om fasadändring – GÖKEN 5.

Beslut

Miljö- och byggnämnden föreslås att, med stöd av 8 kap 17 § PBL, **avslå** er ansökan om bygglov.

Miljö- och byggförvaltningen **beviljar** däremot din ansökan om att måla om fasaden samt att ändra fönsterersättningen.

Överklagan

Vill du överklaga beslutet behöver du skicka in din överklagan skriftligt senast **den 8 mars 2016**. Om du vill att överklagan ska hinnas ses över i mars månad behöver vi ha in din överklagan senast den 3 mars.

Överklagan ska skickas till **Kommunen, Plan- och byggavdelningen, 123 45 Staden**.

Ärendebeskrivning

I din ursprungliga bygglovsansökan från 2015 (MBN/2015-XXXX) framkommer det att vi beviljat din ansökan om sadeltak för trapphuset.

Vi fick in din ansökan om bygglov 2016-01-28, och vi har även fått in den reviderade versionen som inkom 2016-02-05.

I ansökan står det att du vill:

- ändra fönsterersättningen
- måla om huset i varmgrå kulör
- montera ett takfönster åt väster mot gatan.

Din ansökan visar på vilket sätt planlösningen förändrats och att du inte byggt ett sadeltak för trapphuset.

Skäl till beslutet

Vi anser att fastigheten inte hade påverkats negativt om det skulle målas om eller om fönsterersättningen skulle ändras.

Vi anser att ett takfönster mot gatan hade bidragit till att förändra den kulturhistoriskt viktiga miljö som finns i Område X som vi vill bevara i kommunen.

Museum X har lämnat ett yttrande i din ursprungliga ansökan om bygglov där de uttrycker att takfönster mot gatan befaras bli allt för framträdande. Det är också på bakgrund av detta yttrande som vi har tagit beslutet att inte bevilja monteringen av takfönstret.

Om fastigheten

Fastigheten består av ett gårdshus på cirka 70 kvadratmeter och ett litet för sekelskiftet tämligen tidstypisk boningshus också det på cirka 70 kvadratmeter. Trots en del sentida tillägg får huset anses vara en viktig komponent i bebyggelsemiljön i Område X.

Fastigheten omfattas av detaljplan, XX 111. Gällande detaljplan medger en byggnadshöjd på 4,5 meter, samt en våning. Prickmarkerad mark är ej avsedd att bebyggas. Dessutom omfattas fastigheten av "Strategi X" i vilken områdets karaktäristiska och kulturhistoriska prägel belyses. Det står även om områdets betydelse för Stadens stadsmiljö.

Övrigt om ärendet

Museum X har lämnat yttrande i ursprungligt ärende MBN/2015-XXXX, detta är fortsatt tillämpligt för innevarande ansökan.

Bilaga VIII. Klarspråkstestet för beslut

Starta testet

För att en text ska vara lättläst måste den vara anpassad till sina läsare. Börja testet med att besvara följande frågor. Svaren kommer att följa med dig genom testet som en påminnelse om vem du skriver för och vad du vill uppnå

Namnet på din text

Ge en kort beskrivning (max. 150 tecken) av din text, t.ex. ”Beslut om byggnadslov för Lisa Eriksson”.

Vem är din läsare?

Beslut får ofta flera läsare med olika infallsvinklar. Mottagaren vill framför allt veta hur det har gått och varför. Om beslutet överklagas, behöver den rättsliga instansen ett underlag för att kunna bedöma om beslutet är korrekt.

Skriv i första hand för den egentliga mottagaren. Han eller hon ska förstå innehållet och känna att beslutet är skrivet för honom eller henne. Men du måste förstås underbygga beslutet så att det är juridiskt hållbart.

Beskriv din läsare utifrån några av följande frågor:

- Vad vet din läsare redan?
- Vad vill han eller hon veta?
- Hur intresserad är läsaren?
- Är han eller hon van att läsa myndighetstexter?

Vad ska läsaren kunna efter att ha läst texten?

- förstå resultatet, till exempel om det blev ett positivt eller ett negativt besked
- förstå varför det blev just det resultatet
- veta vilka bestämmelser beslutet grundar sig på

- kunna utföra något, till exempel betala in en skuld, skriva på en handling och skicka tillbaka den eller lämna kompletterande uppgifter
- kunna kontrollera att ärendet uppfattats rätt
- kunna kontrollera att alla fakta i ärendet beaktats
- veta hur man kan gå vidare med sitt ärende
- annat:

Frågorna:

Tonen i texten

1. Har texten ett tydligt och konsekvent **direkt tilltal** till läsaren?

Ja Tveksamt Nej Ej relevant för min text

Kryssa i "Ej relevant för min text" om direkt tilltal inte är möjligt, t.ex. när beslutet rör flera personer som var och en måste omnämnas.

2. Utnyttjar du möjligheten att tala om avsändaren som **vi**

Ja Tveksamt Nej

3. Framgår det tydligt vem som gör vad, det vill säga har du **befolkat språket**?

Ja Tveksamt Nej

Innehållet

4. **Innehåller texten det som läsarna behöver veta** och det som krävs enligt lag?

Ja Tveksamt Nej

Dispositionen

5. Står det som läsaren vill ha svar på **tidigt i texten**?

Ja Tveksamt Nej

Rubrikerna

6. Har texten en **informativ ärendemening**?

Ja Tveksamt Nej

7. Innehåller texten **rubriker som svarar mot innehållet**?

Ja Tveksamt Nej

8. Finns det **informativa underrubriker** i texten?

Relevant om texten är ett par sidor eller längre.

Ja Tveksamt Nej Ej relevant

Textens olika delar

Själva beslutet

9. Är **själva beslutet** klart och entydigt formulerat?

Ja Tveksamt Nej

Svara på fråga 10 bara om det är aktuellt med villkor för beslutet

10. Är **eventuella villkor** för beslutet tydligt angivna i anslutning till själva beslutet?

Ja Tveksamt Nej Ej relevant för min text

Skälen för beslutet

11. Presenteras skälen för beslutet **under egen rubrik**?

Ja Nej

Svara alltid på fråga 12 vid beslut om avslag, helt eller delvis.

12. Ger du en **pedagogisk presentation** av skälen till beslutet?

Ja Tveksamt Nej

Ärendets gång

Svara på fråga 13 bara om det behövs en redogörelse för ärendet.

13. Redogör du för **utredningen i ärendet** så att mottagaren kan följa sitt ärende?

Ja Tveksamt Nej

Svara på fråga 14 bara om det behövs anvisningar för fortsatt agerande.

14. Får mottagaren anvisningar om **fortsatt agerande** i ärendet, till exempel om beslutet kan överklagas eller inte?

Ja Tveksamt Nej

Styckena och sambanden

15. Är texten indelad i **stycken** där nytt stycke markeras med blankrad?

Ja Blandat Nej

16. Är styckeindelningen **logiskt genomförd** med en tankegång per stycke?

Ja Tveksamt Nej

17. Finns det tydliga **samband** mellan uttryck som syftar på samma sak? Använder du till exempel pronomen eller bestämd form av substantivet i stället för att upprepa samma ord?

Exempel: en ersättning, *den* eller *ersättningen*.

Ja Tveksamt Nej

18. Finns det **bindeord** som visar hur meningar och stycken hänger ihop, till exempel *eftersom, men, därför att, trots att, nämligen*?

Ja Tveksamt Nej

19. Är **hänvisningarna inom texten** tydliga?

(Undviker du till exempel *Med hänvisning till ovanstående ...*)

Ja Tveksamt Nej

Meningarna

20. Varierar **meningslängden** så att några meningar är korta (omkring 10 ord) och andra är längre (upp till ungefär 25 ord)?

Ja Tveksamt Nej

21. Är meningarna **enkelt byggda** utan till exempel långa inskjutna satser och onaturlig ordföljd?

Ja Tveksamt Nej

22. Kommer **det viktiga tidigt** i meningen?

Ja Tveksamt Nej

23. Använder du **punktuppställningar** för att göra informationen överskådlig?

Ja Tveksamt Nej

Orden och fraserna

24. Är texten fri från **substantiveringar** som tynger texten? (Skriver du till exempel "innan du *betalar in* beloppet" i stället för med substantiv "innan *inbetalning* av beloppet görs"?)

Ja Tveksamt Nej

25. Är texten fri från **ord som har förlängts** i onödan? (Skriver du till exempel *fråga* i stället för *frågeställning*?)

Ja Tveksamt Nej

26. Använder du **korta prepositioner** i stället för de vaga *angående, avseende, beträffande, gällande, rörande*?

Ja Tveksamt Nej

27. Använder du **nutida och begripliga ord** i stället för ålderdomliga, stela och byråkratiska? (Skriver du till exempel *Någon är skyldig att.../Någon ska...* i stället för *Det åligger någon att... Det ankommer på någon...?*)

Ja Tveksamt Nej

28. Använder du **konkreta ord**? (Skriver du till exempel *träd* i stället för *vegetationselement*?)

Ja Tveksamt Nej

29. Förklarar du **fackord och förkortningar** som du måste ha med i beslutet?

Ja Tveksamt Nej

30. Undviker du **modeord, svengelska och främmande ord**?

Ja Tveksamt Nej

31. Har du noga kontrollerat att beslutet inte innehåller **felstavade ord eller andra språkfel**?

Ja Tveksamt Nej